This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Google

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

15:3

G. 980

1180
G 980
15 : 3
UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK LEIDEN
03667164
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JEHAN FROISSART'S

CRONYKE VAN VLAENDEREN

GETRANSLATEERT

UUTEN FRANSSOYSE IN DUYTSCHER TALE

BIJ

GERIJT POTTER VAN DER LOO

IN DE XVe EEUW,

uitgegeven en toegelicht

DOOR

Jhr. Mr. NAPOLEON DE PAUW,

EERE-PROCUREUR GENERAAL

WERKEND LID DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

DERDE DEEL

Vlaamsche kroniek van Vlaanderen.

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1909

Eerste aflevering.

Digitized by Google

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

I^e REEKS.

1. **Jaarboek** van 1887 tot 1908 2,00

IIe REEKS.

2. **Verslagen en Mededeelingen** van 1887 tot 1907, ieder 4,00

IIIe REEKS. — MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN.

1. K. STALLAERT: **De Sevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel (15^e eeuw), (1887) 2,50
2. K. STALLAERT: **Woordenlijst voor de Sevenste Bliscap van Maria.** . 0,50
3. L. ROERSCH: **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van JACOB VAN MAERLANT, 1ste aflevering (1888) 1,00
4. K. STALLAERT: **Van de vij Vroeden van binnen Rome** (1889). . . . 3,00
5. Dr. L. SIMONS: **Het Roermondsch dialect** (1889) 1,25
6. Jhr. Mr. NAP. DE PAUW: **Madelghijs' Kintsheit** (1889) 2,50
7. Jhr. Mr. NAP. DE PAUW en EDW. GAILLIARD: **Dit is die Istory van Troyen** (1889-1892), 4 deelen 25,50
8. Jhr. Mr. NAP. DE PAUW: **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten** (1893-1897), 4 afleveringen, ieder 2,00
9. P. ALBERDINGK THIJM: **Kalender en Gezondheidsregels** (1893) . . . 1,25
10. EDW. GAILLIARD: **De Keure van Hazebroek** (1894-1905), 5 deelen, elk . . 5,00
11. Dr. W. DE VREESE: **Middeln. geneeskundige Recepten en Tractaten, Zegeningen en Tooverformulen** (1894) 2,00
12. K. DE FLOU en EDW. GAILLIARD: **Beschrijving van Middeln. handschriften die in Engeland bewaard worden** (1895 en 1896), 3 deelen, elk . . 2,00
13. Dr L. SIMONS: **Beowulf,** Angelsaksisch volksepos (1896) 4,00
14. GUIDO GEZELLE: **Hennen van Merchtenen's Cornicke van Brabant, 1414** (1896) 3,00
15. Jhr. Mr. NAP. DE PAUW: **Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen,** getranslateert uuten Franssoyse in Duytscher tale bij Gerijt Potter van der Loo, in de XIe eeuw (1898), 2 deelen (derde deel ter pers) 12,50
16. Jhr. Mr. NAP. DE PAUW: **Ypre jeghen Poperinghe,** Gedingstukken der XIVe eeuw nopens het laken (1899) 4,00
17. Jhr. Mr. NAP. DE PAUW: **Boue van der Audiencie** (Raad van Vlaanderen), Eerste stuk (1901), tweede stuk (1907) 5,00
18. K. DE FLOU: **Die bedudinghe na den sinne van S. Augustijns Regule** (1901) 3,00

IVe REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR GESCHIEDENIS, BIO- EN BIBLIOGRAPHIE

1. FR. DE POTTER: **Alphabetische lijst van namen der in België geboren Nederl. schrijvers, dienende tot het samenstellen van de Biographie der Zuidned. schrijvers** (*niet in den handel*).
2. FR. DE POTTER: **Vlaamsche Bibliographie (1830-1890)** (1893-1902), 4 dln., elk 5,00
3. FR. DE POTTER: **Catalogus van de Bibliotheek der K. Vl. Acad.** (1898) 5,00
4. **Leven en Werken der Zuidnederlandsche schrijvers,** 3 afl., elk . . . 1,20
5. Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN: **Korte staatkundige geschiedenis van het Iersche volk,** (1902). 5,00
6. TH. COOPMAN en J. BROECKAERT: **Bibliographie van den Vlaamschen Taalstrijd,** 1^e deel (1787-1844); 2^e deel (1845-1852); 3^e deel (1853-1860); 4^e deel 1861-1867); 5^e deel (1868-1872); 6^e deel (1873); (verdere deelen ter pers), elk . . . 3,50

Digitized by Google

JEHAN FROISSART'S

CRONYKE VAN VLAENDEREN

Digitized by Google

Digitized by Google

JEHAN FROISSART'S
CRONYKE VAN VLAENDEREN

GETRANSLATEERT

UUTEN FRANSSOYSE IN DUYTSCHER TALE

BIJ

GERIJT POTTER VAN DER LOO

IN DE XV[e] EEUW,

uitgegeven en toegelicht

DOOR

Jhr. Mr. NAPOLEON DE PAUW,

WERKEND LID DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE
EERE-PROCUREUR GENERAAL

DERDE DEEL

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1909

MAATSCH.
NEDERL. LETTERK.
LEIDEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORWOORD.

Overeenkomstig met mijne belofte van 11 Juli 1900 (1), een der verjaardagen van den roemrijken Gulden-Sporenslag, heb ik het genoegen, eindelijk, aan de Koninklijke Vlaamsche Academie de eerste mededeeling te doen van een allerbelangrijkste en sedert lang verwacht middelnederlandsch verhaal van den beruchten Oorlog van Gent. De reden der achterlijkheid van dit sinds jaren gedrukte en vurig gewenschte (2) fragment, dient hier in weinige woorden, niet tot verontschuldiging, doch tot opheldering en aanwakkering, veropenbaard te worden.

Het boeiend en gansch nieuw verhaal, dat als eene verrassing door het publiek zal ontvangen worden, is getrokken uit een handschrift berustende in de Stadsbibliotheek van Brugge. Ondanks de welwillendheid, die het Stadsbestuur mij sedert lange jaren in het mededeelen zijner schriftelijke schatten heeft bewezen, heeft dit Bestuur nooit aan iemand, wie het ook zij, dit kostelijk handschrift buiten het beluik willen toevertrouwen. Vandaar de moeielijkheid, niet van een getrouwe copij en eene zorgvuldige collatie, welke ik aan mijne dienstvaardige brugsche medeleden, de heeren GAILLIARD en DE FLOU te danken

---

(1) FROISSART's Tweede Deel, blz. VIII.

(2) V. FRIS, in den *Bulletijn der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, deel VIII, (1900), blz. 16-19, en *Bibliographie de l'Histoire de Gand*, (Gent, 1907), blz. 61.

Digitized by Google

heb, maar van eene studie van het geheele handschrift in verband met de andere bronnen der algemeene kronijk van Vlaanderen. Zoolang er geene verandering en verbetering zal komen nopens eene zoo onverbiddelijke en onwetenschappelijke achterhouding, zal de critiek van den tekst van dit kostbaar verhaal onmogelijk wezen, en het ontwerp der Koninklijke Commissie van Geschiedenis der Academie van België tot het uitgeven der Vlaamsche *Flandria Generosa*, waarvoor reeds ernstige voorbereiding bestaat (1), belemmerd blijven. Laat ons hopen dat het Stadsbestuur van Brugge niet zal volharden, het eenige te zijn, die aan de geschiedschrijvers en letterkundigen het noodige gemak tot hun werk zal blijven weigeren.

Met het oog op het ophelderen van de Fransche bewerking van FROISSART met de Vlaamsche van den onbekenden schrijver der XIVe of XVe eeuw, zijn wij echter in staat de noodige inlichtingen te geven.

Dit verhaal komt voor in twee handschriften, die slechts in spelling en eenige bijzonderheden verschillen; zij dragen de nummers 436 en 437. Het geschrift is van de XVe eeuw, en de inhoud is ongeveer degene der *Excellente Cronike van Vlaenderen,* loopende van 621 tot 1465, en, in de XVIe eeuw te Antwerpen gedrukt. Doch, gelijk VICTOR FRIS het reeds deed opmerken, het bevat voor het tijdvak van JACOB en PHILIP VAN ARTEVELDE, de verrassendste nieuwigheden. Het treedt, namelijk wat de gentsche aangelegenheden betreft, zoodanig in de nauwkeurigste bijzonheden nopens de personen, plaatsen, gebeurtenissen, zeden en gewoonten, dat het onmogelijk is dat het opgesteld zij door iemand anders dan een gelijktijdige

(1) *Bulletin de la Commission royale d'Histoire.* (Bruxelles, 1901), tome LXX, 5me série, t. XI, pp. 477-565.

Digitized by Google

Gentenaar. Een enkele blik op de tafels, die wij aan dit verhaal hebben gemeend te moeten toevoegen, om den gezichteinder van den Vlaamschen schrijver te vergelijken met dien van den Franschen, zal aan den lezer dienaangaande de stelligste verzekering geven. Het steekt geweldig af met de geheele kronijk, die door verschillende Bruggelingen is vervaardigd. Deze laatsten zijn wel bekend; het zijn, onder anderen, de timmerman en metser, tevens rederijker, ANTHONIS DE ROOVERE, (1436-1482), ANDRIES DE SMET (1482-1531), niet te verwarren met den meester chirurgijn van dien naam (1378-1385), en de ongenoemden, die onder den naam van JAN VAN DIXMUDE schuilen (1). De Gentenaar, integendeel, zal wellicht steeds onbekend blijven, ten zij de vergelijking met de andere bronnen zijnen naam uit het vergeetboek hale. Jammer genoeg dat onze stadgenooten, gelijk deze ooggetuige, in wiens verklaringen wij het grootste betrouwen mogen hebben, ons niet meer over hunne heldendaden hebben ingelicht: want, evenals in onze stadsrekeningen en memorieboeken der XIVe eeuw, bestatigt men dat zij in die fragmenten de nauwgezetheid en wilskracht hebben ten toon geleid, die hen kenmerkten. Doch, van hen mag gezegd worden, wat SALLUSTIUS van zijne landgenooten, het oude Romeinsch volk, getuigde : *Optumus quisque facere quàm dicere, sua ab aliis beneficia laudari, quàm ipse aliorum narrare, malebat;* terwijl de Franschen, door hun grootsprekerij aan de Atheners gelijk, hunne heldendaden, hoewel zeer groot, nog door loftuitende ophemelingen vermeerderden (2).

---

(1) GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Inventaire de la ville de Bruges*, Deel V; (1876), blz. 102, 523; cf. Deel II (1873), blz. 365 vlg., en Deel III (1875), blz. 200. — H. PIRENNE, *Bibliographie de l'histoire de Belgique* (Gent, 1902), blz. 167-178. — V. FRIS, *Handelingen*, (1899), blz. 135-153.

(2) SALLUSTIUS, *Catilina*, nr 8.

Digitized by Google

Het verhaal, dat wij drukken, beslaat in het Hs. 437 de bladen 220 tot 243; het geheele handschrift behelst er 410, en loopt van de jaren 613 tot 1478; het is in-4°, met 2 kolommen, van 25 regels elk; te beginnen met f° 208 (van het jaar 1378) telt iedere kolom 42 regels. Het Hs. 436 is een in-folio, en loopt van 621 tot 1467; bovengemeld verhaal beslaat de bladen 157 v° tot 183 v°; wij hebben het eerste verkozen, omdat het ons eenigszins breedvoeriger en eigenaardiger voorkomt.

Gelijk in het Voorwoord van het Tweede Deel is vermeld, zullen hierop volgen de korte chronologische zaakinhoud der Rekeningen van Gent, Brugge, Ieperen en andere Vlaamsche steden voor dit tijdvak, en de levensschetsen en stamtafels der voornaamste gentsche helden, getrokken uit honderden gelijktijdige oorkonden.

Het Vierde Deel, waarvan het begin binnen kort zal verschijnen, zal de breedvoerige *Glossaria* op de drie eerste deelen bevatten. Gehoor gevende aan den wijzen raad van vele mijner achtbare collega's, en getroffen door het groot getal onbekende oude woorden, die in die massa onuitgegevene stukken voorkomen, heb ik van mijn voornemen afgezien, mij aan het standaardwerk van Dr. VERDAM, *het Middelnederlandsch Woordenboek*, te gedragen, en hoop dat deze woordenlijsten aan dien uitstekenden geleerde voor zijn voortreffelijke verklaringen menige aanvulling zullen verschaffen.

Gent, 27 November 1908.

N. DE PAUW.

---

(1) FROISSART, Deel I, (1898), blz. XII.

Digitized by Google

Hier beghint doorloghe van der Leye, die VI jaer lanc gheduerde tusschen Ghent ende Brugghe. Hs. Brugge Nr 437, Fol 220, col. 1.

1379 Maer, voorwaer, toccusoen van der orloghe, dat waren de zonden, die in Vlaendren regneirden onder alle staten van lieden, want sinte Gregorius zeicht : *Nulla nocebit adversitas, sy nulla dominetur iniquitas :* De menschen ne zal gheen bejeghentheid toecommen, updat gheen zonde noch aercheid ne regneirt; maer in Vlaendren regneirden alomme orrible zonden, in allen staten van lieden, in de princhen ende in den Col. 2. heeren, ende in alle hedele, dat het ontsprekelicken es.

Eerst regneirde de moeder van allen zonden, hovaerde in dyversche ghewaden, ende dat alzoowel te lande waert als in de steden; item, dat commuun worde frisscher dan de hedele waren; die sclichte droughen ondersneden coussen ende scoens huutghehauwen met langhen pollanen, ende riemen van zelvere, woughen drie of viere maercken, mantelen met costelicken voeringhen toten hiellen toe, ende caproenen gheackelt met bordueren bewrocht, ende beverin hoeden, ghelyc princhen. Ende ooc de vrauwen te lande waerds hadden drie of vier rocx, zeere costelic, vooren met roden sindalen of groen Fol. 220 v°, col. 1. semyt; ende, als zy ter brulocht ghinghen, zoo droughen zij surcooten ghevoedert met langhe staerten; ende in den zomer, up feestelicke daghen, zy droughen fronghen frocx, die men hiet quenen, ghecnopt met mauwen toter eerden, ende met peerlencnopen of met gheamelgierde amauzen.

Ende aldus regneirde noch vele manieren van

Digitized by Google

1379 hovaerdyen ende blasphemyen jeghens Gode, ooc dronckenscip, manslacht, mordaet. Ende, als yement zeyde of vertelde : « Deze of die es daer doodghesleghen », of « daer es een man versleghen of vermoerd », niement ne wasser toe bereed met compassien of theinde te zegghene : « God ontfaerme der ziellen. »

Dese vermaelendide quaethede was in Vlaendren anno XIIJ^{c}LXXIX. Vele menschen waren in Vlaendren doodghesleghen ende ghesteken in stoven ende in bordeelen, bin eenen jare mer dan xiiij^{c}, alzo hiervoren gheseid es. Col. 2.

Item, tclergiet was ooc zoo hovaerdich in sprekene ende in haerleder officien, costelic, leckere ende excessyf in hetene ende in drinckene, ghierich ende vul symonyen in woorden van pratycken te ghevene ghelt boven den biechtpenninc, pardoenghelt, busseghelt, ooc oncuusch van concubinen ende andere groote overdaden die in Vlaendren regneirden.

Daeromme was Vlaendren in vele manieren zeere gheplaecht in zommeghen steden, als nu met brande, als nu metter vloet van den watere, ende met dieren tyde van coorne, ende met steerften, ende met grooter oorloghe die zes jaren lanc gheduerde, ende al omme tghedelf van der Leye tusschen Ghendt ende Brugghe. Fol. 221, col. 1.

Ooc mede die van Ghendt namen in grooter onweertsceepen dat grave Lodewyc zo vele te Brugghe was ende te Malen, daer hy gheboren was, ende zelden of lettel te Ghendt quam ; nochtans dede hy maken de Posterne te Ghendt; maer hy wasser altoos met vroylicheden besich, ende met constenaers van musycken ende andere blide jonghelinghen, ende dede grooten cost; maer de hedele ende de ouderlinghen van den lande ne trac hy niet zo zeere an hem als hij wel ghemoghen hadde; maer met solace

Digitized by Google

1379 ende ghenouchte van vrauwen brochte hy zynen tydt over. Ende, ommedat hy zoo heerlic ende zo costelic staet hilt, zo dede hy ordonneren zettinghen van ghelde bin den lande; ende dit verdroot die van Ghendt, want zij ghavent drie of vierwaerven.

Maer, int jaer XIIJ^c^LXXIX, zy zeyden zy en wilden gheene zettynghe meer betalen, ende zij toochden den prince onweerdscepe. Maer die van Brugghe, als de grave Lodewyc yet an hemlieden begheerde, zy ghaven hem gheerne ende waren altoos bereet tzynen ghebode; dies beminde hy de stede van Brugghe boven allen anderen steden, ende zovele Col. 2.
te meer dat hy te Malen gheboren was.

Ende hy sprac die van Brugghe toe, ende zeyde, wanneer dat zy yet an hem begheerden, hy zoudt hem doen ende consenteeren; ende daeromme zy zy begheerden an hem dat zy mochten maken een ghedelf van Brugghe tot Deynsen toe, om te hebbene tvarssche watere vander Leye; want zy zeyden, ende het was waer, dat zy al tlandt ghecocht hadden van Brugghe tot Deynsen toe, ja den grondt, waerbij het sceen dat elc delven mocht ende scieten up zyns selfs grondt Ende de grave zeyde hemlieden dat zy zouden delven stoutelicke, ende de vaert zo wyde delven ende zoo diepe dat, al tjaer duere, twee pleyten deen by den anderen varen mochten ende keeren; ende hy ontboodt alle de bailliuen ende officieren, die die van Brugghe beletten wilden in haer delven, dat zy ze vanghen zouden ende legghen in de vanghenesse, contrarye den prince.

Item, die van Brugghe gheboden dat alle deghuene die metter spade wercken wilden, dat zy ten ghedelve ghynghen, men zoudse wel betalen. Ende als zy ghedolven hadden tot Sint Joris in Distelen, ende zij in tGhendsche delven zouden, die van Ghendt

Digitized by Google

1379 ordonneirden c ende xx wittecapproenen, stercke vrome mannen, ende zy maecten twee capiteynen, als Aernoudt de Clerc ende Symoen Colfaert, wie se gheleeden zouden ende verbieden dat delven; ende, waert zo dat yement dolve naer dat verbot, dat men hem name zyne spade ende dadene wechgaen; ende, waert zo dat men de delvers bescermen wilde ende dat men van den wittecapproenen niet en hilde, dat men de delvers doodslougghe. Fol. 221 v° col. 1.

De wittecaproenen ten ghedelve commende, zy verboden delvens, ende die delvers lieten huer delven staen, ende zij quamen te Brugghe.

Dit verhoorde de prince, die doe te Brugghe was; hy beval dat men delven zoude, ende hy zant van zynen officiers ten ghedelve, omme die te vanghene, diet beletten wilden ; ende, als dofficiers daer quamen, zy vonden vele delvers ghequetst ende doodtghesleghen van den wittecapproenen van Ghendt.

Dit verhoorde Wouter van Outrive, hoochbailliu vau Ghendt; hy beval eenen van den sheeren cnapen Pietre de Koene, zo waer dat men de wittecapproenen vonde binnen Ghendt, dat men se leeden zoude in sGravensteen. Dese voorseide Pietre hy vync eenen van den wittecaproenen, die zeere lude riep, dat vele lieden ute hueren huuse quamen omme den wittecapproen te helpene, maer Pietre voorseid leedene in de vanghenesse. Col. 2.

Des anderdaechs snuchtens, die capiteynen van den wittecapproenen, zy ghavent te kennene den deken van den wevers, dewelke beval den ambochten dat zy niet wercken en zouden, ten ware dat die wittecapproen waere uter vanghenesse, ende Pietre, de sheeren cnape, ghepugniert van zynder mesdaet. Ende hieromme liepen die van Ghendt in wapenen ende waren zeere beroerdt ter Maerct, ende riepen

Digitized by Google

1379 dat zy bliven wilden by hueren vryheden, ende wie dat benemen wilden, zy zoudent becoopen. Ende daer quamer vele met hueren banieren; ende Woutre van Outteryve, de bailliu, metsgaders der Wet van Ghendt, hy nam sgraven baniere van Vlaendren, ende zeyde, zo wie den prince van Vlaendren helpen wille ende met hem wel wesen wilden, dat zy hem volchden. Ende des princen standaert volchde de Wet van Ghendt ende noch drie ambochten, metsgaders de vleeschauwers, ende riepen « Vlaendren de Leeu! ». Ende dit was upden eersten maendach naer sint Gillis Fol. 222, col. 1.
dach. Ende de wevers metsgaders den ghemeente sloughen doodt den upperbailliu van Ghendt, Woutre van Outteryve, die een zeere edel man was. Ende die wevers ende die ghemeente bleven vi daghen in de wapen staende, met huerlieder banieren ende standaerden.

De wevers ende de wittecapproenen die kooren eenen capiteyn Jan Yoens of Jan Koens; ende hy ghync met twee duust mannen te Deynzen ende in alle smalle steden; ende hij meende Aelst ende Denremonde te nieuten te doene, ende, in zynen wechgaende, hy verbarrende tcasteel te Wondelgheem ende alle de huusen diere by stonden. Dat voorseide vier was zo groot, dat men zach over v mylen. Ende dit was up Onzer Vrauwen dach in Pietmaent
14 Sept. anno XIIJ^{c}LXXIX.

Item, als Jan Yoens eene maendt uteghezyn hadde van stede te stede, zo keerde hy over Eekeloo, maer hy hadde eerst alle de casselrye van Ghendt doen zweeren metter stede van Ghendt, ende ooc de smalle steden, ende al binnen eender maendt tyds. Ende hy tEecloo commende, daer wort hy ziec ende staerf, ende hy wort daer begraven; dies was in Ghendt grooten rauwe over hem. Ende die van Ghendt

Digitized by Google

1379 coren eenen nieuwen hooftman, hiet Jan Boele; ende was ooc een scipman, ende koos viere mannen te zynen capiteynen met hem. Col. 2.

In desen tydt was de grave Lodewyc in Denremonde, twelke hy themwaerts hilt met zynen edelen, ende zo dede hy ooc Aelst ende Oudenaerde.

16 Oct. Item, upden xvj^{en} dach van Octobre, ommedat die van Oudenaerde niet zweeren en wilden met die van Ghendt, daeromme die van Ghendt laghen voor Oudenaerde, tot sinte Baerblen avondt toe, vj weken lanc gheduerende. Ende binnen diere tydt dede de grave Lodewyc te Denremonde een brugghe maken over Scelde, daer men over reedt ende ghync. Maer Gheeraerdsberghe hilt hem metten Ghentenaers. Ende, omme de groote coude wille, trocken die van Ghendt van voor Oudenaerde, dewelke haer ghetal zeere ghemindert vonden, want de heeren die in Oudenaerde waeren hadden hem meneghe sproncreyse
1380 ghedaen ende lieden ofghesleghen.

11 Febr. Up sinte Pieters nacht in Sporkele, die van Ghendt quamen suptilicke in Oudenaerde by beleyder laghen, daer de auwetters niet up ne gloosden, ende verswymden de poorten wel te wachtene. Ende die van Ghendt die ghynghen ter Maerct, ende wonnen de stede, ende sloughen vele edele van sgraven volke Fol. 222 v°, col. 1.
doodt. Doe braken zy poorten ende mueren van Oudenaerde. Dit was al int zelve jaer XIIJ^{c}LXXIX.

Die van Ghendt traken ute, up den vierden dach van Meye anno XIIJ^{c}LXXX, tAelst, te Denremonde, te Deynze, te Thielt. Ende de Duudschen die inne Denremonde waeren, volchden de Ghentenaers tot Quaet-Atrecht toe, ende sloughender meer danne L doodt; ende de sceppers lieten daer haere baniere.

Digitized by Google

1380 Ende die van Ghendt hadden doe eenen upper hooftman ghecoren, hyet Rase van Lieukerke; ende zy trocken voor Aelst; ende de wittecapproenen liepen met waghenboomen de poorte up, ende zy quamen hem te ghenaden; maer Rase gheboot dat men nyemende mesdoen en zoude, up haer lyf te verliezene; ende die van Aelst die zwoeren met die van Ghendt.

Doe trocken die van Ghendt voor Denremonde, die hare stede zeere ghesterct hadden; zo hadden die van Oudenaerde ooc. Ende die van Ghendt ontboden alle hare casselrye te commene voor Denremonde, daer zy alle quamen, zonder Oudenaerde alleene. Ende die van Ghendt zonden een groot heercracht westewaerts, omme tlandt eendrachtich te makene, ende zy deden vele heerscips met hem Col. 2. zweeren. Ende zy quamen met paeyse binnen Brugghe, etende, drynckende ende betalende; ende namen oorlof omme te Ghend waerts te treckene; maer een groot ghedeel quaetdyen bleven zitten, drynckende, ende maecten groot parlament in Brugghe. Doe keerden die van Ghendt weder binnen, ende ghynghen up tZandt ter Vrindachmaerct. Ende hem volchden Ypere ende Curtrycke, ja deselve diere waren. Ende zy hadden ghezeyt dat zy te Dixmude wesen wilden; ende waren ghetrocken tote Sinte-Michiels toe; ende, wederkeerende tot uppet tZandt voorseid, zy stelden hem in batailgen.

Maer, nu zal men weten dat die van Ghendt droughen up haere mauwe dype lieubaerdtsclaeuwen, ende die van Brugghe droughen up hare mauwe drie lelyen. Ende up de Vrindachmaerct vergaderde wel alf de stede van Brugghe, ende daer was al te zeere ghevochten, want die van Ghendt worden daer meest deel alle versleghen uppet tZandt, ende eeneghe

Digitized by Google

1380 waren ghevanghen. Ende, ommedat die van Brugghe dese victorye hadden, zo zonghen de kindere dit naervolghende liedekin :

Claeuwaert, Claeuwaert, Fol. 223, r°, col. 1.
Wacht hu voor den Lelyaert!
Ghaet ghy niet weder thuusewaert,
Ghy later uwen tabbaert!
Al waert ghy noch zo zeere ghebaert,
Zy zullen hu maken al vervaert!

Ende desen stryt gheviel upden xxx^{en} dach van
30 Mei. Meye anno XIIj^{c}LXXX.

Ende es te wetene, hoewel dat moeyte was tusschen der stede van Brugghe ende der stede van Ghendt, omme sghedelfs wille, alzo voorseid es, nochtans, omme deendrachtichede bin den lande van Vlaendren, zo waren, omme beters wille, een deel volcx van Brugghe ende een deel van den Vryen ghetrocken by die van Ghendt, ende laghen mede voor Denremonde. Ende, als dese mare int heere quam hoe dat te Brugghe vergaen was, zo scaemdens hem die van Brugghe ende die van den Vryen, ende ghynghen alle ghemeenlicke stoormen up Denremonde, ende scoter vier binnen, dat zeere beghonste te barnen, alzo dat de meeste vianden vloen ute Denremonde, ende dandere die ghaven hem up, behouden lyf ende goedt, ende ghaven ghysele die van Ghendt. Ende Denremonde was ghewonnen ende verbarrent upden eersten dach van Wedemaendt
1 Juni. anno XIIJ^{c}LXXX.

2 Juni. Up den anderen dach van Wedemaendt, zo waeren Col. 2.
te Ghendt ghebrocht lieden van Brugghe ende van den Vryen, ende waren gheleyt in sGravensteen ghevanghen. Ende tUrsele was een dachvaerdt ghehouden, ende daer waeren ghewisselt de Brugghelinghen ende de Ghentenaers, die up tZandt ghevanghen waeren.

Digitized by Google

1380 Item, die van Brugghe beghonsten zeere te risene ende hilden hen an sheeren zyde, ende zo deden die van den Vryen ooc; maer die van Ypere waeren vervaert, die mede voor Denremonde gheleghen hadden, hoe zy thuus gheraken zouden; maer die van Ghendt deden ze gheleede tote Curtrycke toe, ende van danen tYpere.

Item, de heeren versaemden onder Cassele omme te treckene te Poperinghe, maer die van Poperynghe ontbodent tYpere, maer die van Ypere quamen Poperynghe helpen. Maer, daer was zeere ghevochten eer de heeren verdreven waeren, ende Poperinghe bleef behouden alsdoe.

Item, die van Brugghe ende die van Vryen screven an die van Ghendt, dat zy otmoedt zoucken zouden an den grave Lodewyc, zy zouden hem goede bystant doen; ende het quamen ghedeputeirde van Ghendt te Brugghe by den prince.

Ende bin der zelver tydt liepen die van Ghent Fol. 223 v°, col. 1.
weder in wapenen, ende die van Brugghe ontboden ende baden die van Ghent dat zy uter wapene gaen wilden, want de prinche zoude zelve te Ghendt commen, hadde hy zyne pelgrimage tArdenbuerch ghedaen. Doen ghynghen die van Ghendt uter wapene, want zy zouden anders te Brugghe ghecommen hebben, al ne wistent die van Brugghe niet. Ende de prinche maecte den paeys, ende zy ontfynghene met processyen ende met grooter weerdichede, up den
19 Juni. xix^{en} dach in Wedemaendt. Ende vij weken bleven die van Ghendt in paeyse.

8 Aug. Maer den paeys spleet ute, want up den viij^{en} dach van Ougst, ende alle de wevers waeren tonderghedaen, beede te Ghendt ende te Brugghe. Ende die van Ghendt verhoorden dat die bailliu uphouden wilde des heeren edele; zo bereeden zy een uutvaert

Digitized by Google

1380 ende quamen te Dixmude up den xxvij^{en} dach in
27 Aug. Ougst, ende was maendach; ende alle die van Ghendt
bleven daer nalix versleghen. Ende daer waren
zommeghe rudders ghemaect, als mer Boudin de
Vos, mer Mattheeus van Scathille, mer Fransoys
van Aefskerke, ende zommeghe andere. Ende dien
roof, die de Gantoysen gherooft hadden, zonderlinghe
van beesten, die van Brugghe ende van den Vryen
benamen hem haeren roof, ende waeren ghedreven
te Brugghe upt Zandt ter Vrydachmaerct, daer zy Col. 4.
zeere goedencoop ghegheven waeren : een scaep
omme drie of omme viere grooten, een zwyn om
vj of omme viij grooten. Ende de Ghentenaers die
ontvlien costen van Dixmude, die vloen in Ypere;
ende de grave volchde vaste naer met zijnen hedelen
ende met die van Brugghe ende van den Vryen. Ende
die van Ypere brochten de slotelen van der stede,
ende quamen den prince te ghenaden. Daer trac
de grave binnen, ende, al dat van Ghendt was, dat
wort daer doodtghesleghen, ende, die niet ontvlien
ne consten, die worden ghevanghen ende tsander-
daechs onthooft. Daer was groot jammere in dien
tyden.

Ende, had men zo scaerpe justicie niet ghedaen,
die van Ghendt zouden ghenade begheert hebben;
maer nyemende ne waende tlyf behouden. Aldus,
de vliende van Ghendt, die quamen te Curtrycke;
daer vonden zy groot heercracht van harer casselrye,
als die van Waes ende Vier-Ambochten, die zouden
hemlieden ghevolcht hebben. Maer, als zy vernamen
de sconfelture van die van Ghendt, zo bleven zy
te Curtrycke; ende die van Ghendt die teghen huer
mesval Jan Boele, hueren capiteyn, ende zy zeyden
dat hy se verraden hadde; dies sclouch zine doodt
te Curtricke. Ende dese sconfelture gheviel int jaer
Ons Heeren XIIJ^{c}LXXX.

Digitized by Google

1380 Item, te wyle dat de grave binnen Ypere lach, so keerde an (*lees* al) tlandt van Vlaendren an den prinche, zonder Gheeraerdsberghe. Ende, up den twee- Fol. 224, col. 2.
2 Sept. sten dach van Septembre, doe ghync de grave Lodewyc met die van Brugghe ende die van den Vryen, ende welnaer al Vlaendren volchde hem; ende hy beleyde de stede van Ghendt x weken lanc, ter Brugscher zyden waerdt, tusschen Meere ende Wondelgheem; ende tlandt van Waes ende van Vier-Ambochten ghynghen ligghen ter Langherbrugghe, contrarye den prince. Ende, duer al dat Ghendt beleyt was, die van Ghendt zonden ute, ende beleyden Aelst ende Denremonde.

16 Sept. Ende, up den xvj^en^ dach van Septembre trocken uut Ghendt voor Aelst, Sinte-Niclaeus prochye, daer zy eene scoone meersch zaghen, daer men met eender brugghe over de Dendre ghync. Ende van danen waenden zy de stede winnen, want twater was cleene, want die van binnen hildent in. Ende doe liepen die van Ghend in de meersch, omme an de stede te commene, maer die van binnen die wordens ghewaere, ende zy wonden hare speye up, ende verdroncken die van Ghendt. Het waeren scrinewerckers, goudsmeden, linewevers, die van diere prochye waren.

6 Oct. Ende, up den vj^en^ dach van Octobre, liepen die van Ghendt weder tAelstwaert met grooter menichte, ende stooremden zo foortselic up de stede, ende Col. 2.
scoter tvier inne; het wort groot brandt, ende die van binnen vloen harer veerde, ende alzo was Aelst ghewonnen.

9 Oct. Ende, noch up den ix^en^ dach van Octobre, trac Pietre van den Bussche ende Jacop van der Beerst met die van Ghendt voor Denremonde, ende die van Denremonde quamen vromelicke uut up die van Ghendt; maer die van Ghendt weerden hem zo clouc-

Digitized by Google

1380 kelicke, dat zy hem ofsloughen mer Willem van Reyghaerdtsvliete, ende mer Jan de Ghaloys, ende mer Jan van Berghe, ende meneghen anderen vromen man, ende wonnen wimplen ende banieren; maer met pinen behilden zy tvelt, want die van binnen sloughen hem ooc vele lieden of; ende beede hare capiteynen waren zeere ghewondt, ende Jacop van der Beerst lieter zyn een ooghe.

21 Oct. Item, up den xxj[en] dach van Octobre, trocken die van Ghendt te Swalmen waert; daer hadden zyt zeere steerc ghemaect jeghens den uploop van den edelen, die in Oudenaerde laghen ende in Eenam. Ende tEenam lach de heere van Watervliet ende vele Picaerden uut Rysele ende ute Beethune; ende die van Ghendt wonnen Eenam up de heeren; daer bleef mer Dieric van Watervliet, ende die van Ghendt jaechder menich in Scelde van die van Rysele ende van Bethune.

Ende doe liepen die van Ghendt tHedelare up den berch, zonder advys, ende waenden Oudenaerde ghewonnen hebben; maer mynheere de Aze gheboot dat het al uut trac te voet ende te peerde, ende die van Ghendt waren ommereden ende ommegaen van allen zyden; ende, als die van Ghendt hem ommerynghet zaghen, zo riepen zy : « Vleet (*sic*), vliet »! maer het was te spade, zij waren ghesleghen met zeere grooten hoopen, ende alle standaerden ende banieren bleven daer, ende lieten daer zeere vele ghevanghenen. Ende Aernout de Clerc, deken van den wittecapproenen, die was den grave ghesonden, ende hy was voor Ghendt up een rat ghestelt. Fol. 224 v°, col. 2.

Doe ghinghen de heeren hare engienen stellen over de Scelde, ende Rase van Eerzeele trac te Zwalmen waerdt met vele lieden van Ghendt, ende quamen te baten die van Waes ende die van Vier-

Digitized by Google

1380 Ambochten. Ende daer beghonste een vreeselic strydt
1 Nov. ter Langherbrugghe, up den Alder Heleghen dach, want die van Ghendt hadden groote menichte van volke. Daer quamen de heeren van der eender zyde, ende die van Brugghe ende van den Vryen an dander zyde, ende versloughen die van Ghendt, van Waes ende van Vier-Ambochten zonder ontfaermen. Ende die van Brugghe waeren daer in zo grooter vromi- Col. 2.
chede, specialicke de themmerlieden, ende maetsenaers van Brugghe, ende wynscrooders; dese drie ambochten hilden tgat van der brugghe jeghens al dat Ghendt helpen wilde. Ende daeromme ghaf hemlieden de grave Lodewyc speciale previlegen, dewelke zy noch jaerlicx useren, altoos tsondachs naer Onzer Vrauwen dach alf Ougst. In welc ghevecht de meeste menichte van drien ambochten voorseid versleghen waeren; aldus was die previlege ghecocht met hueren bloede. Ende desen stryt gheviel up den Alder Heleghen dach anno Domini XIIIJ^c^LXXX.

Ende op dien zelven dach reden de heeren zo sceerpelic voor Gheeroudsberghe, dat zyre vrienden binnen ghecreghen. Daer wort een keerynghe bin der stede, zodat de heeren van Gheeroudsberghe ter maerct quamen met sprincen banieren, ende mynheere de Haze et (*lees* ende) tkindt van Edinghen bereden de stede van buten. Doe vloot tcommun buter stede ende eeneghe diere binnen waeren van Ghendt; ende dandere ghaven huere stede up mynheere de Haze ende den kinde van Edynghen, up den Alder
2 Nov. Zielendach.

5 Nov. Item, daernaer, up den v^en^ dach van Novembre Fol. 225, col. 2.
laghen die van Brugghe noch omtrent Evergheem; ende die van Ghendt quamen ute heymelicke by nachte, met Sinte-Michiels ende met Sint-Jacops prochyen; ende huere capiteynen waeren Pietre

1380 van den Bossche ende Rase van Heerzeele; ende zy
quamen omtrent middernacht onvoorsien up die van
Brugghe, ende daer waren vele lieden van Brugghe
ende van den Vryen versleghen ende ghescoffiert.
Ende daer bleef doodt mynheere Trystram van Ha-
lewine, ende zij vynghen zommeghe met heuren
standaerden ende leeden se ghevanghen te Ghendt,
ende staken de banieren ter vesten ute, ten spyte
van die van Brugghe.

10 Nov. Ende up Sinte Maertins avondt, zo was den
paeys ghemaect tusschen den grave Lodewyc ende
alle deghuene die voor Ghendt gheleghen hadden;
ende elc trac thusewaerts; ende dien paeys gheduerde
omtrent xv weken int jaer XIIJ^{c}LXXX.

Het es wel te bemoedene dat binnen Ghendt
menich scoon juweel ghevlucht was, ende ooc hadden
die van Ghendt alomme groot goedt gherooft ende
inneghebrocht; ende nu, alst paeys ghemaect was, de-
ghuene diet goedt toebehoorde, die dedent arresteren Col. 2.
metten heere, ende wilden de naeste van hueren
goede zyn, alzoot recht was; ende als die van Ghendt
dit zaghen, zy liepen rechtevoorts weder in de wapene,
25 Febr. up den xxv^{en} dach van Sporkele.

1381 Item, int jaer XIIJ^{c}LXXXJ, den viij^{en} dach van
8 Maart. Maerte, trocken die van Ghendt weder ute, ende ne
hilden van arreeste, noch van heeren, noch van wetten.
Ende zy trocken te Deynze, welke stede zy manden
metten vreimden volke van heurer stede. Ende zy maec-
ten binnen heurer casselrye menich steerc repas, daer
de prince ende zyne edele zeere inne beroert waeren.
Ende uut Ghendt beghonsten de wittecaproenen ute
te loopene tont (*lees* tot) onder Curtrycke, ende vinghen
ende sloughen de lieden doodt; ende wasser een deel
ghevanghen, die al te Curtrycke onthooft waeren.

Digitized by Google

1381 Ende te Ghendt was een rewaert ghemaect, hyet Rasin Mulaerdt; ende hy dede een ghebot doen, zo wie eenen ruddere vynghe zoude hebben twee ponden grooten, ende wie eenen poortere of sciltknecht sloughe of vynghe, hy zoude hebben een pondt grooten. Ende daer lieper vele uut omme wasdom te crighene, maer zy verghaten zom weder te keerne. Zy liepen tAertevelde ende zy hilden daer eenen poortere ende zynen cnape, dewelke van twiste uter stede was, ende hyet Symoen Rym; al de Ryms die Fol. 225 v°, col. 2. hoofder an, ende hy ne was der stede noynt contrarye, nochtans zy onthoofdene, ende zynen cnape ooc.

5 Mei. Item, int jaer XIIJ°LXXXJ, up den v^en^ dach van Meye, trocken die van Ghendt voor Curtrycke, ende verbarrenden alle de huysen die buten stonden. Ende
8 Mei. upden viij^en^ dach van Meye, trocken zy ten Vier-Ambochten waerts, dat zy Vier-Ambochten weder wonnen, want zy hadden zo groote multitude dat een wonder was. Ende ooc wonnen zy al tland van Waes, zonder tcasteel te Beverne ende Repelmonde, ende stelden hooftmannen in de repassen.

Doe quam hem visch ende oppenbier uut Zeelandt ende Hollandt. Ende zy manden de stede van Aelst, die woeste lach, omme de ghaten open thoudene te Brabant waert ende te Henegauwe.

Ende Rase van Lieukerke quam met die van Ghendt te Gheeraertsberghe, ende de heeren trocken ute an dander zyde, want het alomme open lach, alzoot tkindt van Edynghen ende zijne partye beghaet hadde.

In desen tydt laghen die van Ghendt uut met vyf heeren, omme huere lyfneere, tAelst, te Denremonde, in Hulst, te Deinzen ende te Gheeroudtsberghen. Ende zy ontboden alle de ballinghen, die Col. 2.
uut Vlaendren ghebannen waeren, dat zy te Ghendt,

Digitized by Google

1381 ende in tGhendsche alomme vry waeren, updat zy hem te hulpen quamen; ende maecten Jan van der Elst, die te Curtrycke ghebannen was, capiteyn van den ballinghen, dewelke vele quaets deden. Zy braken thuus van Wondelgheem, ende elc drouch thuus dat hy ghecrighen conste. Ende zy braken thuus de (*lees* te) Vyane, ende wonnen thuus van Zottegheem, ende mandent sterckelicke. Maer mynheere de Haze quammer met crachte vooren ende hy smoorde se van den casteele, ende slouch se doodt, ende zom onthoofden.

Item, doe ghynghen alle de steden hoofden an den heere, zonder alleene Gheerdsberghe; maer Oudenaerde, Denremonde deden die van Ghendt meneghen spyt. Ende Poucke ende thuus ter Woestine ende te Hansbeke hadden meneghen vromen rutere in. Brugghe, Sluus, Ardenbuerch, Damme, dese hilden hem alle clouckelicke metten prince; ende zo deden ooc alle andere casteelen.

Item, die van Ghendt trocken uut met tween prochyen, Sinte-Michiels ende Sinte-Jans, met Jan van der Helst ende met Rase van Lieukerke, deken van der poorteryen, Lievin Walrave, deken van de weverye, ende Pietre vanden Bossche, deken van den neerynghen. Ende daernaer trocken noch twee pro- Fol. 226, col. 2.
chyen uut, Sinte-Michiels ende Sinter-Niclaeus, ende trocken in Vier-Ambochten, daer zy groot volc vergaderden van Eekeloo, van Caprycke, van Ursele, ende uten Oost-Vryen; ende dOudenbuerch was hemlieden mede. Item, deerste partye trocken onder Curtrycke, daer zy vrienden vynden waenden; maer die van Curtrycke scoten tvier in hare voorbailyen, ommedatter die van Ghendt gheen ghemac in hebben en souden, in gheen van beeden zyden van der strate. Ende die van Ghendt namen vitailge, die in scepen

Digitized by Google

1381 te Curtrycke waert quam, ende zy voerden se in Ghendsche heer. Ende die van Ghendt die waren ghewaerscuut van eenen knecht die overswam, dat zy van viere zyden zouden bevochten zyn, bleven zy langhe daeromtrent.

Doe trocken zy te Deynse waerdts, ende sloughen hare ghetelde an de zyde te Brugghe waerts. Een water hadden zy an deen zyde, ende eene groote dicke haghe an dander zyde; ende stelden hare carinen, dat men se nit beryden en mochte dan van vooren, want zy vernamen dat de grave Lodewyc vergaderde groote moghenteyt huut Vranckerycke, uut Artoys, uut Hollandt, uut Zeelandt, huut Brabant, ute Henegauwe, ende hy hadde al theerscip meest van Vlaen- Col. 2.
dren, ende Brugghe, ende tVrye, ooc Ypere ende Yperambocht toter Leye, Vuerne, Dixmude, ende al twestlandt van Grevenynghe nederwaerts.

Ende die van Ghendt ontboden den tween prochyen, Sint-Jans ende Sinter-Niclaeus, dat zy volcxghadynghe hadden ende niet en verschoten. Ende binnen diere zelver nacht gheviel daer groote plaghe, want eeneghe van Ghendt staken hemzelven de sturte of. Ende Rase van Lieukerke trac metten prochyen Sint-Jans ende Sinter-Niclaeus in den pas van Nevele; het waren van de voorbaersten van Ghendt, ende zy namen al de banieren van den dekens diere inne wuenden. Ende Jan van der Helst voer scarmutsen jeghens theer, dat was commen up een alve myle naer; ende hij ghaft Rase te kennene van der grooter moghenteyt van den prince; ende Rasin ontboodt Pietre van den Bussche ende Lievin Walrave, dat elc metten zynen hem te baten quame.

13 Mei Up sinte Chervaeys dach, den xiij^en^ dach van Meye, ende was maendach, doe trac Rase van Lieukerke met die van Ghendt, ende tpas was achter

Digitized by Google

1381 hemlieden ghesloten; die van Brugghe wordens gheware, ende decten hare banieren int cooren, ende zenden hare rybauden vooren. Fol. 226 v°, col. 1.

Doe worden die van Ghendt ghewaere van der grooter moghenteyt; ende Rase sprac : « Ic wilde, wy weder binnen den passe waren. » Ende als hy twoordt ghezeyt hadde, doe deysden zy ende vloen; ende die van Brugghe scoten up met hueren banieren, ende volchden steerckelicke naer, ende riepen den hooghen cry : « Vlaendren de Leu! »; ende het pas was ghesloten, daer die van Ghendt duere wilden.

Dies hadden zij de sconfelture, want de straten worden al ghevult met die van Ghendt. Ende daer bleef doodt Rase van Lieukerke, ende Jacop van der Beerst, ende Matthys Colvyn, die beleeders gheweist hadden. Ende Jan van der Helst, ende de zyne deden harde steercke weere, maer zy blever alle meestdeel doodtghesleghen. Ende Jan van der Helst liep up de kerke, ende de vianden staken tvier in Nevele ende in de kercke, daer vele volcx up gevloen was, ende de priestre mede, daer zy huere biechte jeghens spraken Maer zy versmoorden ende verberrenden eer yet lanc. Daer bleven doodt van der prochye van Sint-Jans boven den xij^{c} persoonen. Ende dat doorp
vloot uut Nevele ende uut Vorselare, met wive ende met Col. 2.
kinderen. Men zach den brant te Ghendt ende te Deinze. Ende Jan van der Helst die spranc boven ten thorre uut, te basten. Desen stryt gheviel int
13 Mei jaer XIIJ^{c}LXXXJ, up den xiij^{en} in Meye, up eenen maendach.

Doe was te Ghendt gheboden, dat alle mannen uutloopen zoude te Nevele ende te Deinze, ende dat clergye hem wapenen zoude, ende dat de vrauwen de Maerct houden zouden, ende poorten ende mueren bewaren. Maer, als hem de vliende quamen int ghe-

Digitized by Google

1381 moet, keerden zy alle weder thuus, ende die buten Deynze laghen trocken ooc al thusewaert. Menich vier zach men upghaen, want die van Ghendt wilden de doodt wreken van mer Rase van Lieukercke. Ende die van Deynse vluchteden haer beste goedt te Ghend waerts. Doe reden de heeren in Deynse ende nament, al dat zy vonden, ende ontstaken de stede ende de kerke, ende roofden de kerke. Ende die van Ghendt verbarrenden Ursele, Eekeloo, Maldegheem, Thielt, al onder Brugghe toe; ende in huerlieder wederkeeren worde Male verbarrent, up
31 Mei den laetsten dach van Meye.

Ende die van Ghendt vynghen in hueren wech Fol. 227 r°, col. 1.
xxvj eerbare mannen ende brochten se te Ghendt gheleet up de Maerct; aldaer waren zy met hamers
12 Juni doodtghesleghen, upden xij^{en} dach in Wedemaendt.

Ende die van Ghendt deden wonderlicken grooten roof van koyen, van scapen ende van peerden, die zy haelden tote onder Brugghe toe ende int Vrye. Ende twee jonckers uut Ghendt, gheheeten Raes van den Voorde ende Fransoys Ackerman, zy quamen by nachte te Boudeloo in de abdye, ende ontdeden de tresorye, ende zy namen de crootse ende andere juweelen.

Doe koren zy te Ghendt eenen Jacop de Rycke in de stede van mer Rase van Lieukerke, ende noch eenen anderen man, hiet Wouter van Huuse.

Item, die wyse mannen van Ghendt zonden twee prelaten an den prinche, omme te traittierene van paeyse; maer men wilder niet naer hooren, want zy hadden drie paeyzen ghebroken, ende ooc hilden zy ballinghen ende moordenaren binnen huerer stede. De goede van Ghendt hadden gheerne ghezien dat men de ballinghen verdreven hadden, omme te bet ten paeyse te commene, maer de ballinghen liepen

Digitized by Google

1381 up dHoochpoorte, up den huus gheheeten den Rym, Col. 2.
ende waeren omtrent L. Daer deden zy vittailge up, want zy ne wilden uter stede niet, of men zoudse daer uteslaen. De goede ne warens niet ghelooft, want vele andere warens hem toe, alzo dat zy noch in stede bleven.

Int zelve jaer gheschiede groote plaghe te Ghendt,
16 Juni up den zondach van der Triniteyt, van dondere ende van blexeme ende van tempeeste, want den thor van den Jacopinen ontstac metten quaden viere, daer zy vele moyten omme hadden eer dat zyt consten gheblusschen; ende up Sinter-Niclaeus tor waren drie lieden doodtghesleghen, die de clocke luden jeghens tfelle weder, den thor was welnaer ommeghewarpen.

Item, die van Ghendt worden van sprinchen weghe zeere nauwe bedwonghen; zy ne hadden niet wel macht yeuwers ute te reysene, danne alleenlicke te Gheeraerdsberghe waerts. Ende daeromme gheboot de princhе dat men Gheeraerdsberghe te nieuten doen zoude, alzo men dede. Die van Brugghe, Ypere ende tVrye toochden zulke vromichede dat zy de stede
6 Juli wonnen upden vj^{en} dach van Hoymaendt, ende verbarrenden de stede. Die van Ghendt waeren ute met grooter mogenthede te Arzeele, zy zouden der stede ontzet ghedaen hebben; maer zy en quamene niet, int welke zy lettel eeren beghinghen, want deen Fol. 227 v°, col. 1.
partye wilden te Gheersberghe wesen, ende dandere wilden te Ghend waerts wesen. De bloode die vloen van vare, ende scoten hare ysers int coren, die andere lieden vonden; ende dandere ne trocken niet voordt, maer zy ghynghen al te Ghendt waerts.

Item, sprinchen heer beghonste te commene naer Ghendt; twelke Jacop de Rycke vernam, deken van der poorterye te Ghendt; hy ghync ter poorte

Digitized by Google

1381 ende ten muere waerts, ende hy ne vant er gheene engienen, noch gheene ghereedscepe omme weere te doene, dewelke weere sculdich was te doene Lievin Walrave, deken van der weverye. Doe ghync Jacop de Rycke innewaerd, ende hy riep vaste te wapene; ende hyzeyde voordt: « Onder ons beleed es een verradere! » Doen hief elc zyne baniere ende deden eenen ommeghanc; maer Lievin Walrave, deken van der weverye, bleffer ligghende up traedhuus, ende hy meende wel van achtere ute te treckene, maer hy was zowel ghewacht van allen canten, dat hy ghevanghen was, ende ghepynt; ende hy leet int laetste dat hy de stede ghelevert zoude hebben naer zyn vermoghen. Doe was hy up Sinte Veerende plaetse onthooft; maer de wyfs die hare mans ende hare Col. 2. vrienden verlooren hadden, die sleiptene met coorden achtere strate voor zyn huus ende voor vader- ende moeders-huus, ende riepen: « Verradere ende moordenare! »

Item, de grave Lodewyc quam met zynen heercrachte ligghen te Nonnenbossche voor Ghendt, daer haer de stede steerckelic jeghens mande; ende up den
15 Juli xv^{en} dach van Hoymaendt, trac tkindt van Edinghen scarmutsen voor Ghendt met zynen broedere, den bastaerdt, ende de heere van Cyn, ende de heere van der Ameye, ende de heere van Gommengys; ende hadden buten laghen gheleyt, of die van binnen utequamen.

Daer waeren knechten ende ambochtslieden, die dit van den hooghen thorre zaghen; ende daer was een, die de Meyere van Dickele hyet, met zynen wive, ende hy was een ketsmareel uten lande van Aelst; hy nam de baniere van der stede, die up de poorte stac, ende hy liep ute metter baniere onder den hoop van die van Ghendt, ende sMeyers wyf

1381 volchde mede. Item, de heere van Edinghen, den standaert ziende, hy was ute omme eere te beghane; ende hy vacht zo vromelicke dat hy den standaert van Ghendt in de hand ghecreech; maer sMeyers wyf ghebaerde als een duvele, ende nam ze hem weder; ende zoe riep zo fellic up die van Ghendt, dat zy Fol. 228 r°, col. 1. tkindt van Edynghen doodsloughen, ende dandere heeren ende volc met hem, dat met hem uutquam. Ende dit was buten der Keyserpoorte. Doe vloen alle dandere, die de laghen gheleyt hadden in haer behoudt, ende die van Ghendt namen de doode heeren ende voerden se in de stede, ende begrouven se in de cloostren.

Item, ten verzoucke van die van Ghendt, ja van den welwillende, zo zant de hertoghe Aelbrecht an den grave Lodewyc, om paeys te makene tusschen hem ende der stede van Ghendt; maer het en was niet te doene, midsdat die edel heere van Edinghen ende dandere heeren versleghen waeren. Doe dede hertoghe Aelbrecht zegghen die van Brugghe, die van Ypere ende die van den Vryen, dat zy den grave Lodewyc bidden zouden, dat de ghedeputeirde van Ghendt die in Henegauwen waren, dat zy mochten thuus keeren, men zoude de doode heeren elc zenden te zynder stede, daer ment begheeren zoude. Ende mer Vrancke van Borssele hadde tlast van den hertoghe Aelbrecht ende van zynder vrauwe, by der bede van die van Ghend. Ende die van Brugghe, Ypere ende twestlandt baden ommere alzo, dat de doode waren elc thuus ghezent. Ende het heer trac van voor de stede, ende de grave zandt ten cante van den lande goede rudders ende mannen, omme de ghedeputeirde te gheleedene; maer de vrienden ende maghen van den dooden hadden laghe ghemaect, omme die van Ghendt te scuttene. Doe ontboden zyt

Digitized by Google

1381 binnen Ghendt, dat zy te Gheeraerdtsberghe omme hem quamen, alzo zy deden; ende die laghen gheleyt hadden trocken harer veerde.

Daernaer trocken die van Ghendt uut, ende verbarrenden Thielt, eude namen tgoedt al daerom-
21 Juli. trent; ende, up der Magdaleenen avond, keerden zy wedere te Ghendt, ende ter kermissen was tgoedt ghevent, dat zy metten zielen cochten.

Ende tvolc van den heeren reed uut allen steden ende casteelen roven ende pilgieren. Ende binnen Ghendt was groote breke, want tcooren wordt zeere diere onder de mate lieden. Ende die van Ghendt trocken wedere huut te Ruuslede, ende verbarrenden de coorenmuelnen, waer zy ze vonden.

18 Juli. Item, up den xviij[en] dach van Hoymaendt, trocken die van Ghendt wedere ute, wel de tweedeel van der stede; ende zy ghynghen te Boudeloo int cloostere, ende int cloostere van Eekeloo, daer zyt al zacten, pacten, coren ende ander goedt, zonder godspenninc daerof te ghevene; ende dit deden zy, al tlandt van Vierambochten duere. Ende zy hadden te vyande den prinche ende al Vlaendren, uteghedaen tcasteel Fol. 228 v°, cel. 1.
te Ghavere ende tcasteel te Nieneve.

13 Aug. Up den xiij[en] dach van Ougst quamen buten, voor de Keyserpoorte, vele van den heere, met Sint Jooris baniere, ende zy riepen zeere lude : « Vlaendren de Leeu! », ende zy bleven daer iiij daghen lanc, dat nyement van Ghendt zyn hooft ute en stac.

17 Aug. Item, int zelve jaer XIIJ[c]LXXXJ, up den xvij[en] dach van Ougst, up eenen zondach, doe zach men te Ghendt, ter Maerct, sgraven standaert staen, ende zy riepen : « Vlaendren de Leeu ende onze vryhede! » ende zy deden alle de ballinghen by zonneschine uter stede bannen, up haer hooft. Doe screven zy overe den prinche, dat zy tzynder weerdicheden dit

1381 deden, ende zonden otmoedelicke supplicacien omme te zochtene zynen moet, ende die zonden eenen eerbaren Jacopyn by den prince, ende hy verwarf een sauveconduit. Doe zonden zy an den hertoghe Aelbrecht van Beyeren ende an zyne gheselnede, omme te biddene dat zy tusschen den prince ende Ghendt mochten zenden ghedeputeirde persoonen omme te sprekene van paeyse. Ende de hertoghe dede zovele, dat te Brugghe eene dachvaerdt gheleyt was, daer al tlandt van Vlaendren jeghewoordich quam; maer de grave wilde hebben uut Ghendt v^{c} Col. 2.
ghysele, te wetene iij^{c} uter weverye, j^{c} uter poorterye ende j^{c} uten neerynghen, ende dit ghetal moeste althoos vul zyn; waer eenich storve, zo zoude men andere in de stede stellen ende zenden. Maer die van Ghendt ne wilden dat niet consenteren, by denwelken die dachvaerd schiet zonder slot.

Doe trocken de heeren onder Ghendt, ende verbarrenden menich huus. Doe trocken die van Ghendt in Vier-Ambochten omme coorne, ende brochten meneghen waghen wel gheladen met coorne, ende zy brochtens ooc vele ghedreghen up hueren hals. Item, eens trocken die van Ghendt ghewapender handt in Brabant om coorne; ende int wederkeeren quamen zy in tlandt van Denremonde, ende verbarrenden daer vij doorpen, ende brachten meneghen onnoosel creature ende huer goed te Ghend waerts. Dit was
17 Oct. int zelve jaer XIIJ^{c}LXXXJ, up den xvij^{en} dach in Octobre.

Ende doe was te Ghendt capiteyn Fransoys Ackerman. Ende die van Denremonde quamen dickent tot an de mueren van Ghendt, of met eender baerghe ghevaren; ende die van Oudenaerde reysden alle daghen te voet ende te peerde; ende uut Deynsen ende uut Cortrycke ende uten casteele van Poucke

Digitized by Google

1381 zach men vele reysen; ende uut Brugghe, uter Sluus, uut Ardenbuerch reysde men, nacht ende dach. Fol. 229 r°, col. 1.
Hadder niet zo menich pas gheweist binnen der casselrye, die van Ghendt hadden qualicke huere stede mueghen behouden, zo nauwe waeren zy bereden; want broodt, wyn ende zoudt wasser diere zodat in Ghendt rees eene wape nynghe, ende waeren in gheschille, want de zulke wilden altoos traitieren, ende dandere wilden altoos uuttrecken, zoverre dat zy riepen : « Te Deynse waert! Te Deynse waerts! »

Nu hadden de heeren de stede van Deinse zo vast ghemaect, dat zy den Ghendtenaers lettel ontsaghen; ende zy hadden een speye ghemaect over de Leye, daer zy de vesten van der stede ende de meersschen mede vloyen deden; ende haere vesten waren dobbele; ende hadden binnen goede engienen ende goede vitailge, ende eenen vromen capiteyn mer Heylaerdt van Poucke, ende goede scotters van Brugghe ende van Ypere, ende vrome serganten uut Brugghe ende uten Vryen.

24 Oct. Ende die van Ghendt trocken ute up den xxiiij^en dach van Octobre, up eenen donderdach; het reynde alle den dach, ende was avond als zy daer quamen; ende zy en brochten gheen caryn. Dus laghen zy in den reghen heymelic alle den nacht; maer snuchtens deden zy hoornen ende trompetten luden omme te Col. 2.
stoormene up de stede. Ende mynheere Heylaerdt, capiteyn van Deynsen, hy stelde zyn volc in ordonnancien, ende stelde elc te zynder stede. Ende die van Ghendt zonden een deel lieden te Petegheem, omme te wachtene dat die van binnen niet uutvlien en zouden; ende de Ghendsche sciplieden zouden hem al te watere houden, ende eene brugghe van scepen maken; ende die van der Leye, coornebiters, backers, brauwers, trocken an de Leye, in een meersch ter stede waerts; ende Sinte-Michiels prochye metten

Digitized by Google

1381 haeren zouden bestryden de Ghendsche poorte; ende Sint-Jacops prochye ende sHelichs-Kerst prochye ende Sinte-Pieters prochye metten haren zouden de Brugsche poorte bestryden; ende Sint-Jacops prochye ende Sinter-Niclaeus prochye ende vele ghezellen die van Deynse waeren, die trocken toe van in den brouc, daer zy hem de diepte wysden ende de gheleghenthede, maer zy moesten een mile ommetrecken eer zy quamen tharer stede. Ende die de Ghendsche poorte bestryden zouden, die zeyden, zy zouden verbeyden tot dandere anquamen, om de stede alghelycke te bestormene; maer, als zy omtrent middeweghe waeren, doe beghonste Sinte-Michiels prochye te stoormene up de stede; ende stappans ghynct waeyen, haghelen, reynen alzo zeere alst bin langhe ghedaen Fol. 229 v°, col. 1.
hadde, dat zy nauwe ghestaen en consten, de haghelsteenen maecten hemlieden pitten int aensichte.

Ende de scotters van binnen scoten zo ontzienlic met boghen, met bussen evengherynghen; ende de sciplieden in de veste traken met haken ende met bilen ende met glavien; ende de clemmers deden der stede groten pandt. Maer binnen warent rechte lieubaerden: een man wasser tiene weerd up dien dach, want zy scoten ende zy wierpen zo viandelic, dat die van Ghendt ofkeeren moesten, ende hadden meneghen dooden ende vele ghewonde. Ende die vrome heere van Poucke reed bin der veste te peerde, omme te ziene waer den meesten nood was: daer dady de zyne jeghens trecken.

Doe quamen die van Sint-Jans prochye metten haren voor de Brugsche poorte; doe deder met haesten de capiteyn alle die van der stede daerjeghens trecken; daer weerden zy hem zo van binnen, dat die van Ghendt rumen moesten. Ende die van Sint-Jacops prochye ende van Sinter-Niclaeus, metten ghezellen

1381 van Deynze, die quamen in den houc van der Leye, ende heet de Brouc, ende woelden met v banieren duer de veste, want die van Deynze die buyten waeren wysden Col. 2.
hemlieden de ondiepte; maer daer was noch een veste, daer die van binnen zo groote weere deden, dat zy hem tovercommen benamen; want zy waeren qualicke ghevolcht, zy moesten de veste laten. Ende zy woeden noch eens overe, ende sleipten naer hemlieden hare doode ende hare ghewonde, ende die van binnen schoten altoos zonder uphouden naer hemlieden; ende haerlieder capiteyn Rase vanden Voorde was harde zeere ghewont.

Aldus liepen die van Ghend weder thuusewaerts, darer vele of storven van haeren wonden als zy thuus
25 Oct. quamen. Dit gheviel up eenen Vrindach, den xxv[en] in Octobre anno XIIJ[c]LXXXJ.

Doe ghync men Deynse weder repareren ende versteercken, want die van Ghendt liepen weder uut, laghen legghen onder Poucke ende elders; daer liep er ooc eene partye int Oost-Vrye, ende quamen by nachte onder Ardenbuerch; maer zy en quamen niet uut, want zy waenden verraden zyn. Doe quamen zy teenen passe, daer zy groote weere vonden, ende daer vynghen zy vj mannen, ende dandere ghynghen vlien. Daer ghynghen zy packen ende laden, ende dreven koyen, scapen ende peerden al te Ghend waerd; ende de vrauwen liepen achtere, ende losten haere mans eer zy in Ghendt quamen.

Item, die van Ghendt wilden uutzien omme hare
10 Nov. wyntertheere. Zy trocken, up sinte Maertins avondt met zacken ende met waghenen in Vier-Ambochten. Fol. 230 r°, col. 1.
29 Nov. Ende up sinte Andries avondt was te Ghendt eene groote wapenynghe, ende zy ghynghen wedere in Vier-Ambochten omme coorne; ende zy ghecreghen vele winen ende coorens, ende brochtent te Ghendt; ende men cryhierde den wyn te Ghendt om ij grooten

Digitized by Google

1381 den stoop, met eenen beckene, want zy haeldent omme niet metter ziele. Ende die van Ghendt wonnen ooc Oostbuerch, daer zy vele goeds uut roofden, ende daernaer verbarrendent. Item, die van Ghendt hadden in Brabant ghecocht ende gheladen met coorne iij^{c} waghenen, metsgaders zout ende wyn tsamen, ende
25 Dec. diebrochten zy te Ghendt voor den heleghen Kestdach.

1382 (n. s.) Hiernaer wordt binnen Ghendt een ghescil tusschen Fransoys Ackerman ende Symoen van Vaernewyc, die sprac Fransoys an, waer dat ghelt bewaren was van den vij doorpen van Denremonde; daerof begheerde hy rekeninghe ende bewys. Fransoys hadde gheerne Symoene doodgesleghen, maer Symoen was thuus gheleet van den sciplieden. Ende tvolc liep al in waphene zeere ghestoort, ende liepen ter Maerct ende riepen : « Al of, ende nyement boven der wet ! »

Maer Symoen zeyde tote den sciplieden, hy wiste eenen daermede den paeys belet was, die goed ghe- Col. 2.
sleghen waere, ende dat was dadvocaet van Ghendt, Gillis de Muelnare. Hy was uppet Thoochuus van der stede, ende Symoen riepen nedere, maer hy en wilde niet nedere commen. Doe liepen zy up thuus, ende sloughen doodt, ende wierpen ter veinster uut.
2 Jan. Dit was up den anderen dach van Lauwe int zelve jaer.

Ende up dien zelven dach ende in die zelve wapenynghe waeren twe lieden ghevanghen ende uppet Thoochuus gebrocht, naerdat zy ghepynt waeren. Ende Symoen van Vaernewyc dede den clerc van der stede openbaer lesen harer beeder verlyt. Daer las hy dat dese twee persoonen up toordeel van harer ziele namen dat Gillis de Muelnare ende Jacop de Rycke ende Pietre van den Bossche ende Fransoys Acherman den paeys belet hadden; ende zy storven beede in dat propoost. Maer die van der

Digitized by Google

1382 (n. s.) weverye riepen dat lueghene was, ende wilden Jacop de Rycke ende Fransoys Ackerman wedere hebben, ende haelden ze beede uut haeren huuse. Ende Symoen quaem hem jeghens metten zynen, maer tvolc riep : « Alleens! Alleens! », ende de Wet maecte den paeys tusschen Symoene van Vaernewycke ende Fransoys Ackerman, ende Jacop de Rycke Fol. 230 v°, col. 1.
ende Pietre vanden Bussche zouden incommen. Ende desen paeys was ghemaect tSint-Jans in de kerke. Maer dat commuun riep wrake over Gillis de Muelnaere doodt. Ende tvolc schiet in twee partyen, de weverye jeghens de sciplieden, ende zy versaemden in de Cammersstrate, ende maecten hooft, ende eeneghe beghonsten te slane; maer de vroede die belettedent, datter nyement dood en bleef. Maer tcommuun wilde ommere correxie over Gillis de Muelnaers doodt, ende, audiencie van dien ghezeten, zo was bevonden Symoen van Vaernewyc ende iiij of v, ende zy waeren eeuwelicke uter stede ghezeyt. Doe hilt tcomuun zijne vrede.

13 Jan. Item, up den xiij^en^ dach van Lauwe, zach men eenen brief uut Myns heeren Rade commen, die de prelaten van Ghendt brochten, waert dat zy niet voordt en ghynghen up tparlement van Aerlebeke ende up de ghysele te ghevene, zo waerdt al pine verlooren dat zy vele hoopten up paeys te verwervene; dat was hemlieden ghezeyt een voor al.

24 » Up sinte Pauwels avondt, doe was te Ghendt eenen brief ghevonden ende ghelesen voor tghemeente, daerin stond, wilden zy wel varen, dat zy kiesen zouden voor huerlieder capiteyn ende regement Phelips van Aertevelde, zo zouden zy wel Col. 2.
varen, ghelyc zy deden in den tydt van Jacop, zynen vadere, of anders zouden zy verlooren zyn. Ende hieromme schieden van der Maerct wel deen

Digitized by Google

1382 (n. s.) helt van den volke, die daer niet an ne wilden; maer van der Maerct schieden ooc viere of v banieren, die omme Phelipse van Aertsvelde (*sic*) ghynghen, dien zy vonden in een stove, ende zy brochten hem up Thoochuus, ende zy deden hem zijnen eedt doen.
24 (?) Jan. Ende, svrydaechs daernaer, zwoeren met hem iiij hooftmannen, die hy coos, ij uter poorterye, een uter weverye, ende een scipman; ende huut allen neeringhen koos hy lieden met hem te ghane; ende hy nam te zynen rade eenen aermen clerc, die Heindric hyet : het sceen, zach hy de lieden, hy wiste haerlieder meenynghe wel, ende hy wrochte vele by zynen rade ende naer zyn hooft.

25 (?) Jan. Ende Phelips quam tsaterdaechs toter Wet, up den xxiij^en (*sic*) dach van Lauwe, ende hy vraechde waeromme dat de stede oorloochde ende negheenen paeys ghecreghen; ende dadvocaet sprac : « Wy ne wetens niet »; maer Phelips zeyde : « Ghy wetet zom wel »; ende hy zeyde : « Moorghen moet ict zegghen ».

Doe stondt up Pietre van den Bossche ende hy sprac tot zynen medeghezellen, die scepenen van der Kuere waeren, dat zy, up den Kerstdach, metten zeghele van der stede ende ooc met haer selfs zeghelen, overghezeghelt hadden de stede van Ghendt in Fol. 231 r°. col. 1.
26 (?) Jan. sheeren handen. Ende tsondaechs, ten xj hueren, was ghesleghen Symoen Bette, de voorschepene van der Kuere.

Hiernaer volghen de pointen, die Phelips van Aertevelde dede ghebieden ende clyncken met beckenen achterstrate; ende, die zyn bevel niet en hilde, dat ware omme zyn lyf.

tEerste point was, zo wie dat eenen man doodsloughe, dat was up zyn lyf.

Digitized by Google

1382 (n. s.) Ende dat men alle veeten vergheven zoude tot veertienachten naer den pays tusschen den heere ende der stede.

Ende die vochte zonder woonde of myncke, die zoude ghevanghen zyn xl daghe, te borne ende te broode.

Ende, sgelycx, die in pistavernen ghynghen of quade eeden ende dobbelspel antierden, ende vergaderinghe ende ramynghe achterstraten maecten, zouden sghelycx xl daghen ghevanghen zyn, te watere ende te broode.

Voord, als men collacie hilde, dat elc daer commen mochte omme raedt te ghevenene, de aerme alzowel als de rycke.

Voordt, dat maer eene wissele in Ghendt ne zoude ghehouden zyn, ende die zoude elken penning valuweren naer zyne weerde.

Voordt, dat men alle maende rekenynghe doen Col. 2.
zoude van der stede goede.

Voort, die yement hadde in vanghenessen, dat hy die voor hem brynghen zoude, de ombesculdighe zoude men ontslaen, ende de quade zoude men pugnieren.

Ende voordt, dede hy ghebieden dat alle deghuene die te Ghendt watere ende weede namen, dat elc zoude doen maken eene witte mauwe ende daerup : « Helpt God! ».

Ende tvolc trac an hem ghemeene tfeyt van Symoen Bette voorseid.

De heeren hadden thuus ter Woestine ghemant, ende heer Daneel van Halewijne dede thuus tAnsebeke mannen. Ende Phelips die hadde zyn broeders dochtere te wive; nochtans zant hy volc daerwaerd omme tcasteel of te doene, ende zy quamen vooren,

Digitized by Google

1382 (n. s.) ende dreechden se in gront te verbarrene, of zy ne ghaven hem up. Doe ghaven zij hem up, behouden lyf ende goed; ende die van den casteele trocken te Brugghe waerd; ende dandere trocken metten reysers te Ghendt, ende verbarrenden thuus in den gront, ende zy namen vitailge ende graen. Ende die mede te Ghend waerd goedertierlicke ghynghen, die liet men huer goed; ende den anderen namen zy thare. Ende doe quamen die andere die bystier waeren ende namen ende verbarrenden dat den anderen ghebleven was.

30(?) Jan. Item, des donderdaechs daernaer, doe hilt men collacie; ende daer dede Phelips zynen clerc eenen brief lesen, die an Ghyselbrecht de Grutere alleene, Fol. 231 v°, col. 1. in de presencie van der Wet ende van der lij dekens. Ende daer stondt in, hoedat Ghyselbrecht dede verdynghen die vij doorpen by Denremonde, ende dat hy dat ghelt den grave van Vlaenderen zant, ende dat hy de ghysele uut Denremonde liet. Tander point, dat Ghyselbrecht stondt te Rysele in de zale by den heeren, daer hem de prince eeneghe pointen bad, ende Ghyselbrecht zeyde, hy zoudse doen al zoudt hem zyn leven costen; ten zelven lycteekene dat hy zynen capproen onder zijne voeten wierp, zegghende : « Aldus zalt ghedaen zyn ». De goede man dede van dien al zyn ontscult. Ten derden, leyde hy hem an, dat hy Jan Perneele ende Willem Scepen bannen dede uter stede, ende ontboodt den heere dat hyt te zynder eere ghedaen hadde; ende Ghyselbrecht zeyde : « Ic was doe voorscepen van der stede ». Doe zeyde Phelips : « Nemmermeer ne bant ghy my! », ende hy trac een mes, ende daer was Ghyselbrecht doodghesleghen up den zolre der collacien. Ende tvolc versaemde ter Maerct, elc onder zyne baniere, ende Phelips

Digitized by Google

1382 (n. s.) toochde dat hyt omme ter stede prouffyt ghedaen hadde; doe trac tcommuun tfait an hem.

Ende daer waren drie lieden int Sauselet ghevanghen, zy hieten alle drie Jan : Jan de Rommere, Jan Mahu ende Jan Sleipstaf; ende Phelips deid se in de plaetse van der Sauselette onthoofden. Col. 2.

20 Feb. Up den xx^en^ dach van Sporkele. ende was Asschewoensdach, doe was tpas ten VII Eeken verlooren.

Item, al de vitailge die die van Gendt hebben mochten, die quam uut Brabant, van Luevene, van Tienen ende van Ludeke; maer de heeren van Oudenaerde, van Denremonde ende van Deynsen waren altoos tjeghens, ende het ghync meest over die van Gendt; want, up eenen tijdt quamen zy omme vitailje uut Brabant, nochtans met grooter menichte; maer de heeren hadden laghen gheleyt omtrent Sleedynghe; ende Jacop de Rycke quam uten passe, ende hy wort daer doodtghesleghen; ende de heeren wonnen tpas te Sleedynghen, ende verbarrendent tpas, ende wierpent averecht.

Ende int jaer XIIJ^c^ LXXXIJ, doe deden die van Ghendt een reyse in Vier-Ambochten ende ter Nuese an den dyc; daer vochten zy jeghens Meeus Coolman, maer zy en consten hem niet ghedoen. Item, zy hadden tlandt van Vier-Ambochten zo bloot ghemaect, dat de lieden niet en hadden dan hare bloote huut; nochtans warent hare ondersaten ende huere casselrye. Fol. 232, r°, col. 1.

In desen tydt lach eene dachvaerd te Ludeke, tusschen den prince ende der stede van Ghendt; maer, wat men hiesch of boodt, zy en constens niet eens ghewarden.

Ende binnen Ghendt was een groot mesbaer, mids der breke van den grane, want mens te Ghendt lettel vandt onder tgemeene volc; want tlandt was

Digitized by Google

1382 zo bloot ghemaect, dat mer niet meer te haelne en vandt. Ende dat vernam grave Lodewyc wel, ende hy ontboodt tlandt ende de steden by hem te Brugghe, ende sghelycx een deel van den heeren, om te ziene of hy Ghend eenichsins bedwynghen mochte; maer hy wilde eerst zien den ommeghanc van den Heleghen Bloede.

Phelips van Aertevelde anziende den grooten noodt die binnen Ghend was, hy gheboot elken ghereedscepe te makene omme ute te treckene alsmen de clocke an teen boort sloughe; ende hy dede taergen ende engienen mede voeren, ende hy bat Sint-Jacops prochye dat zy de stede wel bewaren wilden, zy zouden corts wat anders hooren. Ende nyement ne wiste waer hy wesen wilde, zonder alleene zynen secreten raedt. Ende hy stelde telker poorte c mannen, ende hy trac ter Waelpoorten Col. 2.
ute, ende beval dat men de poorte naer hem sluten zoude ende nyement in laten, maer ute, wilden zy. Ende zy waren omtrent vj^{m} mannen, ende trocken drie milen buten der stede up den ij^{en} dach van
2 Mei Meye, ende was vrydach.

Dit es den strijt van Beverhoutsvelt.

Ende, naer der ouder costume, zo was, up den
3 Mei derden dach van Meye, de processie van den Heleghen Bloede weerdelic ghedreghen te Brugghe, alzoot betaemde. Ende binnen deser tydt ende processie, zo quam de mare dat die van Ghendt quamen met grooter moghenteyt te Brugghe waerdt, ende dat zy alreede waren up den wech naer Beverouts-velt, om te Brugghe waerdt te commene.

Dit ghehoordt zynde, die van Brugghe ghaven dit den grave Lodewyc te kennene, ende dat zy

Digitized by Google

1382 naer der noene haestelic uutgaen wilden, die van Ghendt te ghemoete.

Maer mer Heylaerd van Poucke ende vele andere van sgraven rade zeyden den lieden van Brugghe ende rieden, midsdat tvolc ommeghezyn hadde metten Heleghen Bloede, ende tvolc was vermoeyt ende het hadde zeere gedroncken, dat men tot smaendaechs verbeyden zoude. Ende dan zoude de prinche medevechten met die van Brugghe jeghens die van Ghendt. Fol. 231 v°, col. 1.

Desen raedt ne ghenouchde die van Brugghe niet, maer, zonder raet ende zonder advys, liepen zy ter Ghendpoorten ute, ghelyc rechte dronckaerts, alzo zy waeren, die haer dulle hooft emmere houden wilden. Ende zy liepen zonder ordonnancie by xij. by xvj, by xx tegadere, ende quamen zoverre dat zy de vianden zaghen ; ende zy beghonsten omme te vechtene, maer, eer zy hem wel gheordonneren consten, zo waeren hem die van Ghendt up tlyf, ende ommeryncden se, ende sloughen se doodt ghelyc kiekenen.

Ende die van Ghent ghenaecten Brugghe altemet, Doe lude men clooster vespere. Ende mer Heylaerdt van Poucke quam met sprinchen standaert tot by Assebrouc, ende daer was harde zeere ghevochten ; maer mer Heylaerdt van Poucke bleef daer versleghen, ende zeere vele volcx van Brugghe.

Ende die van Ghendt met Phelipse van Aertevelde hadden de victorie ; ende waeren lieden van Brugghe versleghen up Beverhoutsvelt wel tot vj^{m} persoonen.

Ende jeghens den avondt quamen die van Ghendt ter Ghendpoorten, daer zy crancke weere vonden, ende zy quamen in met harer menichte onder de Col. 2.
vluchteghe van Brugghe, ende zy ghynghen ter

Digitized by Google

1382 Maerct staen in ordonnancien. Doe deelde Phelips zyn volc in tween deelen : teen deel liet hy ter Maerct bliven, en tander deel zandt hy ter Buerse, ter Graeuwerckersstrate ende in den Ouden zac, doodslaende al dat in haren weghe quam, ende zonderlinghe de makelaers ende de vleeschauwers ende de graeuwerckers, die hemlieden wederstaen wilden.

Item, de vreimde cnapen ende dienstboden, die metten rycken poorters dienden, als zy hoorden dat Brugghe verlooren was, zij sloughen selve huere meesters doodt verradelicke, ende namen tgoedt ende tghelt, alzowel of meer danne die van Ghendt, alzo dat binnen Brugghe wel iij^{m} mannnen doodghesleghen waeren, twelke die vreimde cnapen doen hielpen, als Brabanders, Ludekenaers, Gheldersche, Hollanders, Zeelanders ; ende zulke lieden hilden tgoedt voor hem zelven.

Item, als de wevers ende de smeden dit anzaghen, zy quamen met heer Symoen Cokermoes ter Maerct ende huulden met die van Ghendt, ende hieten se wellecomme, ende de ghuene die den Gantoysen contrarye ghezyn hadden of voortyds van Fol. 233 r°, col. 1.
hem quaet ghezeyt hadden, die worden ghewroucht ende doodtghesleghen.

De grave Lodewyc hadde welnaer doodt ghezyn ghesleghen, in Sinte-Amandts strate, van heer Symoen Cokermoes cnape, maer grave Lodewyc vloot uut Brugghe met eenen scepelkine, by den Minnewatere over de veste, ende ghync naer Sinte-Michiels, ende daer nam hy een merye, ende hy reedt te Roesselare ende van danen te Risele.

4 Mei Ende up den zondach naer der processyen dach,
5 Mei die van Ghendt roofden Brugghe; ende smaendaechs, waer dat zy vleeschauwers vonden, of die in wetten ghezyn hadde, of in sprinchen dienst waeren,

Digitized by Google

1382 of van sprincen edele waeren, zy sloughen se alle doodt. Ende zy ghynghen in sPrinchenhof, ende zy roofdent al, dat zy daer vonden, ende voerdent al te Ghend waert, zonder de winen die in sPrinchenhof laghen in de kelnaers, twelke waeren bet dan xl pipen roode winen : die sloughen zy al den boom in, ende lieten den wyn uutloopen.

Doe waeren in Brugghe vele karnieren ghemaect omme de doode in te begravene, ende specialicke ten Predicaers. Daer was eenen grooten carnier ghemaect an sportiershuus, daermen c ende xvj doode in wierp; ende bin der Braemberchpoorte was een Col. 2.
carnier, daer men inne wierp lxv eerlicke poorters, die alle eerbare lieden ghezyn hadden; de zommeghe waeren in hare costelicke wambaeysen begraven, die scepenen ende wethouders ende dekenen van hueren ambochte ghezyn hadden, ende ooc van zommeghen geslachten die buerchmeesters ghezyn hadden, ende in sprinchen dienst noch waeren. Daer was eenen karnier ghemaect by den ouden kerchove, daer xcj mannen inne begraven waren; ende uppet tVelt, waeren bynaest iiij^{m} menschen begraven; daer waeren vele pitten ghemaect, daer zy inne gheworpen waeren by xx, by xxx; ende eeneghe waren begraven in diversschen kerken ende kerchoven, alzo de vrienden de lichamen vynden consten. *Requiescant in pace!* Dronkescip ende hooftdeloose wille was cause van deser plaghe.

6 Mei Item, up den vierden dach naer der processyen van Brugghe, twelke was eenen dicendach, doe quamen alle de ambochten van Ghendt te Brugghe, alle ghewapent met hueren standaerden ter Maerct; ende men maecte daer, als eenen ruwaerdt ende capiteyn,
7 Mei Pietre de Wyntere. Ende swoensdaechs, den vij^{en} dach in Meye, doe deden die van Ghendt vellen

Digitized by Google

1382 ende breken drie poorten, die stonden te Ghendt waert, als de Cruuspoorte, de Ghendtpoorte ende Sinte-Kathelinepoorte; ende vulden de vesten metten greyse ende metten steenen, alzo dat men by nachte daerover gaen mochte. Fol. 233 v°, col. 1.

Item, die van Ghendt zonden te Ghendt omme Sint-Jacops prochye, die alle noch ghewapent te Brugghe quamen, omme de groote moghenthede van volke die noch in Brugghe was.

Item, Damme, Sluus, Ardenbuerch, Biervliet ende die van den Oost-Vryen, die quamen alle te ghenaden Phelipse van Aertevelde, ende Phelips stelde alomme zyne ruwaerden; ende te Brugghe bin der stede, dede hy de gheboden doen uter name van hem, ghelyc men te doene plach van den prinche; ende de Ghandtoysen namen alle de eerlicste mannen van Brugghe, ende leeden se te Ghendt in ghysele, ende hilden se voor gheghiselt. Ende dit was
11 Mei up den xj^en^ dach van Meye.

Item, binnen der maendt van Meye, up den Assenciewoendachavondt, doe wast groote erdbevynghe; ende ooc wast diereghelycke up den Syncxen-
21 Mei avondt, den xxj^en^ dach in Meye, ter vj^er^ hueren, welnaer int dalen van der zonne; ende was eene generale erdbevynghe in Vranckerycke, in Duutschlandt, in Vlaendren ende alomme, zodat vele ghestichten braken ende vielen ter eerden neder. Col. 2.

Item, in dese zelve maendt trac Phelips tYpere, daer hy eenen rewaerd in stelde naer zynder gheliefte, ende zij voeren alzo te Curtrycke waerdt, ende namen ghysele uut allen steden, zonder uut Oudenaerde ende uut Denremonde.

29 Mei Up den xxix^en^ dach, trac Phelips voor Oudenaerde, ende hy ontboot al Vlaendren tot hem, zonder Denremonde. Ende die van Oudenaerde die hilden

Digitized by Google

1382 haer ghedooch, want zij hadden binnen goede rewaerden, rudders ende knechten, ende goede engienen ende goede vitailge. Ende vele van den heeren ontsaghen de Ghendtenaers ende schieden van haren sloten. Poucke ende Woestine quamen in de Ghendsche handt; ende de casteleyn van Beveren verbarrende zyn casteel; maer Repelmonde, Saeftinghe ende Ossenisse en ghaven niet vele omme die van Ghendt.

Ende die stoute Meeus Coolman bevryde twater van sprinchen weghe; maer hy keerde an die van Ghent, omme zyn goedt ende omme zyn huus, dat hy binnen der stede van der Sluus hadde, ommedat hy dat behouden wilde.

Ende die van Oudenaerde quamen ute, ende barrenden thenten ende pauweljoenen, sloughen ende vinghen int Ghendsche heer hare vianden; ende binnen Oudenaerde was eene groote sterfte, dat deen helt van haren volke staerf, ende sghelycx staerft in andere plaetsen int jaer XIIJ^{c} LXXXIJ. Fol. 234, r°, col. 1.

Ende de grave Lodewyc voer tote den kuenync van Vranckerycke, zynen souvrainen heere ende kuenync, ende tot Phelipse le Hardy, zynen behuweden zuene, ende hy claechde hemlieden zyne magher aventuere, ende hoe hem Phelips van Aertevelde al Vlaendren ontweldicht hadde metten Ghendtenaers. Ende aldaer beloofde de coninc van Vranckerycke, metsgaders zynen broedere, den hertoghe van Bourgoengen, ende groote menichte van edelen heeren, dat zy Vlaendren verlossen zouden; ende de conync Karel hilt den grave Lodewyc by hem.

Item, Phelips van Aertevelde die peinsde wel dat hy stoot lyden zoude van den Fransoysen, ende hygloseirde nacht ende dach, hoedat hy bystandichede

Digitized by Google

1382 van den Inghelschen gheerighen mochte, omme hem te verweerene jeghens de Fransoysen ende jeghens zynen naturlicken prinche.

Nota. Item, hier moet men weten dat Eduwaerdt, de princhc van Waels, die hiervooren vermond es, ghestorven was voor den kuenync Edewaerd van Kinxhoorne, zynen vadere, ende liet eenen zone Col. 2.
achter hem, die Ridsaert hyet; ende dhertoghe Jan van Lancaestre, sprinchen broeder van Waels, liet eenen zone, die Heindric hyet van Lancaestre; ende Eemond, hertoghe van Joorc, liet eenen zone, die hertoghe van Joorc wort; ende de hertoghe van Clarens ende de hertoghe van Gloutcesstre die storven zonder hoyr; ende aldus wordt Ridsaert, sprinchen zone van Waels, kueninc van Inghelandt, ende hy hadde te wive keyser Karels dochtere van Roomen ende conync van Boemen.

Item, doe ghync dese Phelips van Aertevelde ende hy zandt eenen zuverlicken ambassade an den conync Ridsaert van Inghelandt, met brieven bezeghelt metten zeghelen van den drien steden; ende droughen hem up tlandt van Vlaenderen als hueren souvrainen heere, up dies dat hy hemlieden helpen wilde jeghens de moghenteyt van den Fransoysen· Dies zant de conync Ridsaert Inghelsche artsieren in Vlaendren, ende hy dede groot volc vergaderen in Inghelandt omme te zendene jeghens de Fransoysen in Vlaendren.

Aldus maecten de conynghen beede groote ghereedscepe, deene om Ghend te helpene ende dandere om Ghend te dwynghene.

Ende de conync Karel van Vranckerycke quam zelve nederwaerd met beede zyne ooms, den hertoghe van Berry ende den hertoghe Jan van Ber- Fol. 234 v°, col. 1.
taengnen; ende Phelips le Hardy, zyn broeder, ende

Digitized by Google

1382 de grave Lodewyc zelve, ende vele andere princen ende heeren, die quamen met grooten volke nederwaert.

Ende Meeus Coolman lach met zyne volke voor Saeftinghe, ende hy dede zovele dat altemet vitailge te Ghend waert quam; maer hy hadde meneghen quaden stoot van Saeftinghe ende van Repelmonde, van Denremonde ende van Andwoorpen, omdat hy metten heeren gheweist hadde ende nu ommeghewent was metter stede van Ghendt.

Ende Phelips zant zyne brieven te Denremonde, dat zy hem upgheven zouden, behouden lyf ende goedt, alzo dandere ghedaen hadden; maer zy zeyden, de slotelen van harer stede laghen tOudenaerde up de Maerct.

Item, te Cassele was een rewaerd van Ghendt, hyet Willem Boterman; hy bewaerde Cassele met die van Ypere; maer de heeren quamen by nachte voor Cassele ghewapender handt, ende zy sloughen Willem Boterman ende zyne ghezellen; ende de heeren reden harer veerde.

Item, die van Denremonde reden int land van Waes ende van IIII Ambochten, int landt van Aelst, ende deden den landsvolke vele aermoeden.

Ende Phelips van Aertevelde trac haestelicke Col. 2.
binnen Ghendt, ende hy zant volc voor Denremonde, maer zy en mochten maer een poorte belegghen, want zy hadden te lettel volcx; maer zy ontboden volc uut Waes ende huut Vier-Ambochten, die harde lettel beghonsten te achtene up haer ghebot. Ende die van Denremonde trocken uut scarmutsen up die van Ghendt, ende zy maecter vele doode ende ghewonde mannen, ende zy vyngher vele, ende trocken weder in hare stede; ende die van Ghendt trocken zeere bestooremt ter stede waerts. Ende die van Denre-

Digitized by Google

1382 monde trocken besiden in een meerschelkin, ende hadden goede scotters ende goede engienen, ende zy scoten alzo, dat die van Ghendt deysen moesten met grooter scade; ende ne bleven boven achte daghen voor de stede niet, want hare ghebuers van Ghendt haelden se weder thuus, want zy en consten de stede niet ghewinnen.

Ende de coninc van Vranckerycke quam met zo grooter macht te Vlaendren waert, dat het een wonder was. Ende de grave Lodewyc zant brieven te Brugghe, tYpere, dat zy hem wilden bedyncken ende houden over haren heere.

Item, de heere van Aerseele riedt Phelipse, dat hy zoude otmoedt zoucken an den princhе; maer, wat hem de goede lieden rieden, dat ontriet hem Heindric Carpentier, zyn clerc, daer Vlaendren of ghecreech groote scade ende blaemte. Fol. 235, r°, col. 1.

Ende Phelips zant tYpere, te Werveke, te Comene, dat zy doen zouden sterc auwet, ende ooc te Curtrycke, hy zoudse commen lossen uter noodt.

Ende de conync van Vranckerycke dede wapenscauwinghe buten Risele; ende Phelips dede Pietre van den Bossche trecken jegens sconyncx mueghenthede, met die van Brugghe ende den Vryen; ende van Curtrycke met harer casselrye trocken jeghens den kuenync. Ende Pietre van den Bossche hadde eenen broeder, die capiteyn van Ghavere was.

Item, de Fransoysen metten haren quamen te Duffele toe, ende wilden te Werveke, ende zy wonnen Comene. Ende die van Curtrycke met harer casselrye trocken onder Werveke jeghen de Fransoysen; maer de Fransoysen quamen zo clouckelicke te peerde ende riepen : « Monjoye Saint Denys ! », zodat die van Curtrycke ende hare casselrye ghinghen vlien; ende zo deden die van Werveke ooc.

Digitized by Google

1382 Doe roofden de heeren al dat zy vonden, ende trocken weder in Comene; ende de heeren peynsden wel dat die van Ypere commen zouden; daeromme deden zy de barderen van der Leybrugghe of, ende lieten de balken bloot ligghen.

Ende Pietre van den Broucke, deken van den neerynghen te Ghendt, die ruwaerdt tYpere was, hy dede tYpere de clocke ende twingeroen luden, ende versaemden in de wapene, ende ghinghen te Comene waerdt. Ende, alst de heeren vernamen, trocken zy ter brugghe, omme die te houdene; ende die van Ypere scoten taergen over de brugghe omme over te ghane; ende een man van sheeren zyde stac se altoos of met eender glavye; maer de heeren moesten deysen toter tweester brugghe toe, die zy ooc ghecreghen, ende sloughen zo zeere dat de heeren vloen; ende die van Ypere wonnen al tgoed dat de heeren te Werveke gherooft hadden, ende zy ghavent den volke van Werveke weder; ende die van Ypere keerden thuus. Col. 2.

Ende Phelipse quamen mare, hoet te Werveke vergaen was; doe nam Phelips een deel lieden, ende hy ghync te Curtrycke, ende daer verstondt hy hoe die van Ypere de heeren hadden verdreven te Comene; ende hy deid se wedere trecken int heer, maer die van Oudenaerde zaghen se commen ghestroynt ende ghesaeyt, ende zy trocker jeghens met Sint Jooris teekene; zy leyden laghen, ende een ander partye ghyngher jeghens scarmutsen, quansuus het zyn vianden; ende eeneghe lieper jeghens uten Cortrycxschen heere. Ende dat zaghen scotters van Ghendt, die te Beveren Fol. 235 v°, col. 1. up de kerke ghesent waeren, ende zy liepen te hulpe Sint Jooris teeken; ende daer worden zy beloken van beeden zyden ende doodtghesleghen ende ghevanghen.

Digitized by Google

1382 Ende Pietre van den Bossche quam metten zynen te Curtrycke, ende hy vernam dat Vrancxsche heer quam ter Leyen waerd; ende Pietre van den Broucke trac met die van Ypere te Comene waert; ende daer was een ruwaerd, hyet Fransoys f. Bueyts; ende te Belle was rewaerd Pietre Oliviers.

Item, de heeren quamen te Comene in, ende zy leyden huere engienen up de huusen, ende scoten up die van Ypere, ende tvier in de huusen; ende die van Ypere moesten rumen uut Comene duer tghescot ende duer den brant, ende zy vloen te Duffele waerd; maer de Fransoysen quamen met scepen over de Leye, tusschen Comene ende Werveke, ende bereden se van achter ende van vooren; ende Pietre van den Broucke wort daer ghevanghen, ende vele van den zynen doodghesleghen.

Ende doe die van Ypere dat verstonden, zo vloen zy alle uut Ypere, man, wyf ende kindt; ende de conync van Vranckerycke, die quammer machtich binnen met zyne edelen, de hertoghe van Bretaengen, de hertoghe van Bar, de hertoghe van Bourbon, de hertoghe van Bourgoengne ende zelve de grave Col. 2.
Lodewyc, de heere van Houtrimeelge, de heere van Coutsy, de heere van Simpy ende menich ander edel heere; ende wonnen aldus de stede van Ypere.

Ende Pieter van den Bossche was commen te Curtrycke, ende hy trac by Werveke metten zynen, om de Fransoysen te wederstane, want het waren vrome lieden van Brugghe ende van Curtrycke; maer hare casselrye ende die van den Vryen vloen ende lieten hare standaerden vallen ende riepen « Al verlooren! », want de Fransoysen, Bortoenen ende Borghenjoenen quamen met drien heercrachten; ende Gillis van den Bossche, Pieters broeder, die casteleyn van Ghavere, bleef daer, ende Pieter was zelve zeere ghewont, ende hy vloot heymelicke te Ghend waerts.

Digitized by Google

1382 Ende de wevers van Brugghe bleven daer meest alle doodt, ende ooc die van Curtrycke ende van Werveke, ende die ontvlien consten liepen naer Curtrycke; ende de heeren volchden, al doodslaende, ende wonnen Curtrycke ooc, daer zy alle den nacht besich waeren met doodslane, ende vercrachten vrauwen ende maechden. Dit was up den xix^en dach van
19 Dec. Decembre int jaer M.CCC.LXXXIJ. Ende de mannen die de vrauwen ende machden vercracht hadden, die waeren meestdeel tYpere onthooft ende doodghesle- Fol. 236, r°, col. 1.
ghen, want de heeren en haddens gheene macht te verbiedene,

Ende tWeslandt beghonste te keerne, ende die eerst keerden, dat waeren die van Roeselare.

Ende als Ypere, Comene ende Werveke ghewonnen waeren ende Phelips van Aertevelde die mare quam, zo was hy zeere drouve, ende hy trac te Ghendt, ende ontboodt Brugghe ende tVrye, dat zy commen zouden tzynder doodt. Ende hy trac up den berch voor Oudenaerde, ende hy nam de vroomste uten heere ende alle de beleeders van den volke, ende de wethouders, ende ooc de heere van Aerzeele, ende de Inghelsche artsieren, ende alle zyne beste ghewapende, ende zyne engienen ende zyne scotters; ende alle zyne vitailge dede hy laden; ende alzoo schiet hy van voor Oudenaerde.

Ende int vertrecken vloghen vele zwarte craeyen over theer, ende die van Oudenaerde riepen : « Uwe « gheleedsmannen die gheleeden hu van boven, want « ghy wort hare spyse! ende ghy vaert alle in uwe doodt! ».

Ende Phelips metten zynen trac duer Curtrycke, ende van daer te Roesselaere, daer zy ghysel namen, die zy te Ghend waert zonden, ende zy voeren te Rosebeke waerd, ende sloughen hare ghetelde up een berghelkin.

Digitized by Google

1382 Die van Dixmude ende andere vrome doorpen, die waeren an sheeren zyde ghewent; maer, als zy weder hoorden van Phelips vergaderynghe, zo keerden zy weder an hem ende zeyden, zy wilden met hem leven ende sterven. Aldus claf vele volcx weder an hem, ende Phelips was zeere blide; ende hy zant te Ghend waerd, dat hy volcx ghenouch hadde omme mede strydene jeghens de Vransche croone. Col. 2.

Ende Phelips ghync metten drien steden te rade ende metten heere van Aerzeele, ende zy rieden dat zy snuchtens wilden trecken te Dixmude, want de heeren en mochten met crachte de stede niet winnen; ende ooc ne mochten zy Curtrycke niet winnen noch voorbylyden. Ooc en zouden de Fransoysen int landt niet langhe ghedueren mueghen, noch ne zouden die van Oudenaerde gheen ofset commen doen.

Maer Phelips clerc, Heyne Carpentier, die vand eenen anderen raedt te Roeselare over maeltydt, ende hy quam daer voor Phelips tafele, en hy zeyde : « Wy moeten alle te Rosebeke omme de Fransoysen te wederstane. » Ende Phelips die zegde : « Ter goeder tydt, dat wil zyn ». De heere van Aerseele dit hoorende, hy quetste hem, al willens, an zynen Fol. 236 v°, col. 1. voedt, ende hy claechde zeere dat hy ghaen noch ryden en mochte, maer hy zoude zyne baniere medezenden, ende hy voer met eenen scepe te Ghend waerdt. Ende zylieden trocken snuchtens te Roosebeke waerdt.

Hier beghint de stryt van Roosebeke, anno XIIJ^c^LXXXIJ.

De conync Karel van Vranckerycke, wel verstaen hebbende dat die van Ghendt hem emmere strydt leveren wilden, ende dat zy waeren ghe-

1382 commen met grooter macht te Roosebeke, ten Goudberghe, hy stelde hem zelven in ordonnancien met alle zyne edele heeren, alzoot hem van noode was; ende Phelips van Aertevelde trac clouckelic metten Vlamynghen jeghens de Fransoysen, up eenen
27 Nov. donderdach, den xxij[en] (*lees* xxvij[en]) dach in Novembre; ende waren zeere sterckelicke ghebattailgiert.

Aldus beede dese heercrachten tsamen vallende, daer wort orribelicke ghevochten; ende Phelips van Aertevelde, metgaders den Vlamynghen, hy wan deerste battailge, daer vele Fransoysen doodt bleven; maer de grave Lodewyc quam metter ander battailge zo afgriselicke vechtende, dat een wonder was; ende de conync Karel van Vranckerycke dede ontwynden Col. 2.
de olyflamme, ende daer openbaerlicke tooghen, dewelke men niet en behoordt te tooghene danne up de Sarasinen ende up de vianden van der Kersten gheloove. Aldus zo was daer ontsienlicke ghevochten, zodat Phelips daer versleghen was; want die van den Vryen braken ter zyden uut, ende lieten hare pinjoenen ende standaerden vallen, ende riepen : « Al verloren, Al verloren! »; maer de heeren te peerde achterhaelden se, ende sloughen se alle doodt, datter lettel yemendt ontghync; ende die van Brugghe bleven scamelicke, ende die van Curtrycke, by den lieden van Ghendt, dewelke men met grooten hoopen zach deen over dandere vallen, van moetheden ende van quetsueren ende van grooter vreese. Ende aldus bleven zy daer alle versleghen, Phelips ende zyne beleeders, ende ooc de wethouders van Ghendt; ende meester Heinric Carpentier, Phelips clerc, die was doodghesleghen van die van Ghendt, om dat hy den raed ghaf te Roosebeke te vechtene.

Als desen stryt aldus gheschyet was, zo begheerde de conync Karel van Vranckerycke dat men hem

1382 brynghen zoude Phelipse van Aertevelde, want hyne noynt ghezien en hadde; ende doe was hy onder de doode lieden ghevonden, ende den conync ghebrocht, dewelke beclaechde dat scade was dat hy hem alzo ghesteken hadde jeghens zynen rechten Fol. 237, r°, col. 1.
heere ende princhе.

Ende als die van Ghendt, die voor Oudenaerde laghen, verhoorden dat Phelips van Aertvelde dood was, zy schieden van voor Oudenaerde, ende lieten daer hare groote busse ende meest alle haere engienen, ende liepen te Ghend waerd, als zy wel een alf jaer voor Oudenaerde gheleghen hadden.

Ende die van Ghendt coren eenen anderen rewaerd, die gheheeten was Fransoys Ackerman, dewelke Fransoys screef, metsgaders die van Ghendt, an den conync Ridsaert van Inghelandt, biddende omme zyne bystandicheyt, hem scrivende hoedat de reyse te Rosebeke vergaen was.

27 Nov. Up denzelven dach dat de conync van Vranckerycke metten grave Lodewyc wan de stryt te Rosebeke, die van Brugghe, die dat verhoorden up den zelven avondt, omtrent den scelletydt in den avondt; Cristoffels van Scoten nam te Brugghe sgraven standaert, ende hy ghyncken ter Maerct mede, ende de cleregye te Brugghe ghynghen weder ter Maerct met haren crucen ende met toortsen; ende binnen eender corter tydt versaemden daer zeere vele lieden, die alle lude riepen : « Vlaendren de Leeu! », van blyscepen dat de prince int land was.

Ende, als dese mare alomme spreedde, zo beghonste tlandt te keerene an sprinchen zyde; ende de rewaer- Col. 2.
den van den Westlande die liepen harer veerde, maer zom waeren zy ghevanghen ende onthooft. De rewaerdt van Berghen, Heindric Ackerman, was onthooft. Ende al dat ducht hadde van den heeren,

1382 die vloen in Ghendt. Ende de rewaerden die van Ghent te Brugghe ghestelt waren, zy worden alle doodghesleghen, want de stede van Brugghe die keerde gheheel an sheeren zyde. Ende die van der Sluus vynghen die van Ghendt ende sloughen Fransoys Ackermans boden, die in Inghelandt gheweist hadden; ende Meeus Coolman quam ter Sluus, daer hy onthooft was.

Ende tmeeste deel van Curtrycke ende van Deynze ende van der casselrye trocken met wive ende met kinderen in Ghendt.

De heeren deden een ghebod doen, dat alle deghuene die voor Oudenaerde gheleghen hadden, dat elc keeren zoude te zynder stede, dies hem ghetroosten dorsten van haren ghebueren, zouden die officien ghehadt hadden of bewyndt, die en zonder gheene ghenade hebben; ende die van Ghendt deden een ghebot doen, dat alle deghuene die niet en dorsten te huerer stede trecken, dat zy binnen Ghendt quamen, van wat neeringhe dat zy waeren, dat zy alzo vry wesen zouden als zy zelve waeren; ende zy ghaven Fol. 237, v°, col. 1. ooc vry gheleede hem allen die uut Ghendt vertrecken wilden, maer zy moesten daer huere wapene laten; ende mids desen ghebode quamen alzovele lieden binnen Ghendt, alst noynt daer te vooren gheweist hadden.

Als desen stryt al ghecesseert was, doe quam de conync Karel van Vranckerycke binnen der stede van Brugghe, ende ooc de grave Lodewyc. Ende 30 Nov. omtrent sinte Andries dach quamen in Brugghe Bortoenen, volc van wapenen, ende beghonsten in Brugghe te roovene, ende ghynghen in der lieden huusen; maer, by den beveilne van den conync van Vranckerycke ende van den grave Lodewyc, zo was te Brugghe utegheroupen, zo wie roofde of yet

Digitized by Google

1382 name, het waren Fransoysen of Bortoenen, dat men die hanghen zoude; maer vele van den Bortoenen ne hilden van den ghebode niet, ende daeromme worden zy ghevanghen by vj, by viij tsamen, ende ghehanghen an de houcken van der Nieuwer Halle, by den consente ende beveilne van den conync.

Ende die van Ghendt koren weder drie hooftmannen, daerof dat deen hyet de Meyer van Dickele; ende dese drie hooftmannen, metsgaders Fransoys Ackerman, den principalen rewaerdt van Ghendt, zy bedreven vele wonders in Vlaendren.

In desen zelven tydt vertrac de conync van Vranckerycke te zynen lande waerd; maer, eer hy vertrac, zo begheerde hy zonderlinghe pointen an die van Ghendt, up dies dat zy ter ghenaden commen wilden; ende, omme met hem te sprekene, zandt hy een vry sauveconduit, gaende ende keerende. Col. 2.

Teerste point was, dat zy an den paeus Urbaen niet ne zouden ghelooven, maer dat zy houden zouden den paeus Clement, ende alle hare medepleghers; ende de conync dede heesschen ij^{c} duust vrancken omme den grooten cost van zynder wapenynghe; ende de conync begheerde dat de stede van Ghendt ende alle hare medepleghers zouden des conyncx van Ingheland vyanden zyn, ende dat zy den kuenync Karel van Vranckerycke zouden houden over haren souvrainen heere ende kuenync, ende alle zyne naercommers; ende dat men tcasteel van Ghavere gheven zoude den heere van Lerevael, diet met rechte toebehoorde. Voord, zo hiesch hy te nieuten ghedaen alle de verbanden die ghemaect waren, zichtent den rysene van Jacop van Aertevelde, tusschen den Vlamynghen ende den Ingelschen; maer alle de rechten die ghegheven waeren van den conync van Vranckerycke ende van den grave Lodewyc ende van

Digitized by Google

1383 (n. s.) zynen voorders, die zoude men onderhouden. Voordt, hiesch de conync dat men den grave van Vlaendren versoenen zoude met rooden goude, alzo hyzelve zegghen zoude, over de scade ende scande die hem die van Ghendt ghedaen hadden. Voordt, hiesch de Fol. 238, r°, Col. 1.
kuenync boorghe ende ghysele van desen alzovele als hem goed dyncken zoude.

Ende van al desen begheerde de conync een andwoorde binnen den ghestelden daghen van den sauveconduite; maer eeneghe van Ghendt die sloughent omme, ter causen van den conync Ridsaert van Inghelandt, ende ne wilden gheene ghysel gheven.

Aldus trac de conync van Vranckerycke met zynen edelen te zynen lande waert; ende de grave Lodewyc dede bewaren de stede van Ypere ende van Curtrycke ende van Oudenaerde.

Item, de Meyer van Dickele trac uut Ghendt metten vreimden van der stede, omtrent twee duust
7 Jan. mannen, up den vij^en^ dach van Lauwe, ende zy trocken voor Ardenbuerch, dat zy bestreden, ende wonnent, ende roofden ende stichten brandt. Ende
27 Jan. up den xxvij^en^ dach van der zelver maendt quamen die van Ghendt wedere met Fransoys Ackerman noch eens tArdenbuerch, ende velden poorten ende mueren, ende nament al dat zy vonden; ende aldus was Ardenbuerch tweewaerf binnen eender maendt ghetribuleirt ende verbarrent.

Item, Jacop Diericx ende Aernoudt f. Jans ende de Meyer van Dickele, dat waeren de beleeders van Ghendt, ende zy trocken tOostbuerch ende int Oost-Vrye, stelende ende roovende ; ooc trocken zy te Boudeloo ende in Vier-Ambochten, ende maecten taerme volc bystier; ende Jan van den Voorde was Col. 2.
ghemaect casteleyn van Ghavere.

Digitized by Google

1383 (n. s.) In dien tyden quamen vele brieven uut Inghelandt, van den conync Ridsaert binnen Ghendt; ooc zo quammer eenen brief van den busscop van Doornicke an die Ghendt, sprekende dat zy zouden otmoedt zoucken an haren rechten prince, hy hoopte dat hyt wel maken zoude.

Ende tEenam, daer was de dachvaerd ghemaect,
20 Maart ende het zoude wesen up den Goeden Vrindach; dies was alle man verboden te reysene omme sgoeds tyds wille ende om der dachvaert wille; ende die
19 Maart van Ghendt trocken up den Wittendonderdach ter dachvaert voorseid.

Ende up dien zelven WittenDonderdach trocken een groot deel reysers uut Ghendt te Ronsse, ende roofden de doorplieden, ende namen hem zuvel, coorne, meil ende allertiere goedt. Ende up den Goeden Vrindach quamen de reysers wederghekeert up een mile naer Ghendt, ende daer ghynghen zy haren roof deelen met teerlinghen, ende eeneghe die zy ghevanghen hadden lieten zy ontgaen, dewelke ontgaende ghemoeteden vele heeren ende zeyden hemlieden waer zy laghen, ende de heeren reden daerwaert ende ommeryneden se, dat de zommeghe spronghen in Scelde, ende zy worden meest al versleghen ende verdroncken. Dit ghschiede te Maerleke up den
20 Maart Goeden Vrindach.

Ende die dachvaerd schiet, ommedat zy gheen Fol. 238 v°, col. 1.
ghysel gheven en wilden.

Ende Luevene in Brabant was doe ghewonnen van den heeren in dat zelve jaer, omme eeneghe zekere oorloghe, die zy jeghens hueren hertoghe hadden.

Item, in desen zelven tydt trac de heere van Aerzeele uut Ghendt met meestdeel alle den volke van Ghendt, ende quamen voor de stede van Brugghe, ende waren daer wel ix hueren scietende

Digitized by Google

1383 ende stoormende up de stede; maer die van Brugghe waeren zo steerc bewaert, datter gheen winnen an en was. Dies vertrocken die van Ghendt weder achterwaerdt, ende verbarrenden menich scoon huus in Sinte-Cruus prochye, vele scoone herberghen ten Drien-Conynghen of daeromtrent, ende staken tvier in Sinte-Cruus kerke, als waerby dat den thor verbarrende ende de kercke hadde groote scade, ende al tvolc daeromtrent gheseten. Dit gheviel up den
29 Apr. Assencioensavondt int jaer Ons Heeren XIIJ^cLXXXIIJ.

1 Mei Ende svrydaechs naer den Assencioensdach, zy keerden weder te Ghend waerdt, ende, binnen desen tydt dat zy uut waeren, was de stede van Ghent harde nauwe bereden, zodat die van binnen vare hadden, want die van Denremonde quamen tot Sinte-Baefs toe, ende die van Oudenaerde quamen uut te Col. 2.
peerde ende te voedt, ende sloughen lieden te Dadeghem, tot vaste an de stede, ende namen peerden ende koyen, ende deden dit ondancx die van Ghendt.

Daernaer trocken die van Ghendt tusschen der Scelde ende der Leye, ende roofden daer al tlandt, want zy vondent daer vettere danne zy ghewuene waeren; maer, als zy metter vitailje te Deynse quamen, daer waren zy ghescoffiert van den heeren, dewelke heeren groote ghereedscepe maecten omme dInghelschen te wederstane; want de heeren hadden verstaen dat Rasin van den Voorde, van Ghendt, ende Jacop Scotelare, van Brugghe, ende Pietre Wyncke, de Westvalync, dat dese persoonen voortyds ghesonden waeren van Philipse van Aertevelde an den conync Ridsaert van Inghelandt, metsgaders Fransoyse Ackerman; de welke persoonen zovele vercreghen hadden alsdat de conync Ridsaert voorseid in Vlaenderen zant een groot vlot van volke van wapenen, te wetene den busscop van Noordwyc, als

Digitized by Google

1383 capiteyn van der vlote, ende hy nam teruce an, als onderdanich den paeus Clement. Ende daer quam mede dheer Hughe van Calverlan ende dheer Hughe, zyn zone, ende heer Willem Helleman, ende mynheere Thomaes Crevet, ende heer Willem Pharachoen; dese waeren alle capiteynen vander vlote. Ende Fol. 239, r°, col. 1. Rasin van den Voorde, van Ghendt, ende Jacop Scotelare, van Brugghe, ende Pietre Wyncke ende Fransoys Ackerman, die zouden metten anderen naercommen.

Ende de busscop van Noordwyc landde buten Greveninghe an tZand metten zynen, ende hy dede vraghen of die van Greveninghe hem upgheven wilden, behouden lyf ende goedt, ende commen in den handen van den conync Ridsaert van Inghelandt; maer zy ghaven ter andwoorde, zy en wilden hem nyemende upgheven danne den grave Lodewyc, haren gherechten heere. Doe ghync de busscop de stede bestoormen met stercken assaulte, ende die van binnen die weerden hem zo vromelicke up poorten ende up thorren; maer de Inghelschen lieten twater of van der eender zyde, ende zy rechten leederen an den meeur *(sic)* ende clommen up met haexsen ende met angienen, ende wonnen de stede met finider foortse, ende sloughen ende vynghen vele persoonen; ende, die hem in ghenaden quam ende met hemlieden zweeren wilde, dien lieten zy haer lyf behouden, ende haer principale vyanden sloughen zy doodt. Ende zy manden de stede van Grevenynghe, ende trocken voordt te Burgbuerch, dat hem upghaf, ende Maerdyke ende de stede van Berghen ghynghen in handt.

Als de grave Lodewyc vernam de moghentheyt Col. 2. van den Inghelschen, hy beval dat men se wederstaen zoude, ende hy dede versamen tWestVrye; ende al

Digitized by Google

1383 tWestlandt, uter doorpen ende uut elken stede, trocken de mannen met sprinchen banieren, ende quamen te Duunkerke bet dan xx^m mannen.

Ende de Inghelschen maecten ruddere Rase van den Voorde; ende de Vlamynghen voorseid die quamen an, ende Rase van den Voorde reedt vooren in, ende hy wort vierwaerf van den peerde ghewarpen, maer telken quam hy weder up. Doe quamen dInghelsche artsieren, ende scoten zo vreeselicke van tween zyden, zodat de Vlamynghen deynsen moesten, ende dInghelschen wonnen den stryt metten busscop van Noordwyc, up sinte Urbaens dach, in Meye int
25 Mei jaer $XIIJ^c LXXXIIJ$.

Ende tvolc dat vloot tYperwaert ende te Brugghe waerd, ende lieten den Inghelschen tlandt becrachten. Aldus wonnen zy de stede van Vuerne ende van der Nieupoort, ende al by der helpe van die van Ghendt ende van Fransoys Ackerman. Ende Rase van den Voorde zant brieven an de stede van Ghendt, dat zy zouden commen wellecommen den busscop van Noordwyc met zynen Inghelschen.

Ende Fransoys Ackerman dede zo vele an den busscop ende Inghelschen, dat Rase van den Voorde ende de heere van Aerzeele ende de Meyer van Dickele, dat zy alle tOudenbuerch versaemden; ende aldaer zwoeren zy metten Inghelschen, ende dInghelschen met Ghendt, ende droughen overeen dat zy tYpere waerdt wesen wilden, alzo zy deden, want dInghelschen beleyden Ypere an de Vransche zyde ten v steden, ende die van Ghent beleyden Ypere met drien heercrachten. Fol. 239 v°, col. 1.

Item, als die van Ypere dat zaghen, zy ontboden tvolc binnen, dat buten tusschen beede den vesten wuende; ende doe scoten zy van binnen utewaerdt tvier in de huusen ende verbarrenden se inden gront.

Digitized by Google

1383 Doe stelden die van Ghendt hare engienen in de kerken tSint-Jans ende ten Bryele, ende zy roofdent al dat daeromtrent was.

Item, de edele van den lande dit overmerckende, zy zonden an die van Ghend, om een accoord van als te makene; maer die van Ghend namen de brieven in onweerdicheden want zy waeren an den kuenync van Inghelandt te zeere ghehelt.

In desen zelven tydt quam de busscop van Ludicke by den busscop van Noordwyc, endehy hadde gheerne ten besten ghesproken, maer de Ghentenaers ne wildere niet naer hooren, maer zy zonden Pietre van den Bossche omme engienen te Ghend waerd, ende vele Inghelschen trocker mede.

Ende, als zy te Ghend quamen, zo vernamen zy dat die van Denremonde ten VII Eecken waeren; doe trac Pietre van den Bussche metten Inghelschen ende metten Vlamynghen jeghens die van Denremonde, dewelke meneghen man versleghen hadden, ende zy leyden laghen, daer zy den Inghelschen inne verscalcten. Ende daer was zeere ghevochten, alzo datter vele volcx an beeden zyden bleef versleghen; ende een ruddere uut Denremonde duerreedt eenen loert uut Inghelandt. Ende daeromme vertrac Pietre van den Bossche metten zynen te Ghendwaert, ende dandere trocken naer Denremonde. Col. 2.

Ende Pietre trac metten engienen voor de stede van Ypere, ende hy deidse stellen omme up de stede te stoormene. Ende de conync Ridsaert zant te Ghendt eenen pape, gheheeten chier Jan Bourync, wel met v^c artsiers, dewelke vele quaets omtrent Ypere deden; maer chier Jan Bourinc keerde wedere naer Ghendt ende naer Vier-Ambochten.

In desen zelven tydt lach Aernoud f. Jans up thuus te Moere, ende hadde gheerne vitailge te Ghend

Digitized by Google

1383 waert ghesonden ; ende chier Jan Bourinc trac mede tote by der Nuese; maer daer laghen drie persoonen up twatere, met drie of viere baergen, ende die beletteden den cooplieden dat zy te Ghen waert gheene vitailge voeren en mochten. Daerof hyet Fol. 240, r°, col. 1. deen Adriaen Tant, Pietre Poelin ende Jan van Zeleghem; dese waeren de capiteynen, ende ne lieten gheen goed te Gend waert lyden, maer zy quamen tote den Drien Clusen of Drien Huusen, om barnen, omme slaen ende om vanghen al dat van Ghend waert was, ende zy hadden eene baniere metter wapene van Vlaendren. Hier jeghens quamen cloucke-licke Aernoud Jans zone met zynen volke, ende chier Jan Bourinc dede alle zyne artsiers onder den dyc ghaen, daer zy zo vreeselicke scoten, dat die andere moesten erselen. Ende Jan van Zeleghem bleeffer doodt, ende Pietre Poelen die was ghevanghen ; maer Adriaen Tant ontsloop int coorne, maer tsanderdaechs was hy ghevanghen, ende te Ghendt ghebrocht ende onthooft, ende zijn hooft up de Walpoorte ghestelt. Ende omtrent een xxv ontquammere, ende die ghyn-ghen te scepe ende zeylden harer vaerde. Ende doe was twatere ghevryt, ende de cooplieden quamen te Zaxhavene met allen manieren van goede, ende die van Ghendt haeldent in.

Binnen desen middelen tyd quam de maere binnen Ghent, dat die conync Karel van Vrancke-rycke met meerder moghenteyt nederequam, dan hy oynt te vooren ghedaen hadde.

Ende die van Ypere hadden binnen vele dyncx Col. 2. breke; nochtans hilden zy hem zo vromelicke, dat zy theer van buten dickent in de wapene gaen deden, ende scarmutser jeghens, ende maecten doode ende ghewonde.

Ende buten laghen zy zeere thueren onghevoughe

Digitized by Google

1383 van den stancke ende van den vlieghen; ende die van Ghent meenden te vertreckene, maer zy wilden eerst een assault up de stede doen; ende zommeghe Inghelschen hielpen hemlieden, ende zy trocken onder de bailgen van der stede, daer zy zeere up ghynghen hauwen; maer die van binnen daden alzulke weere met scietene, met slaene ende met calcpotten, dat zy deynsen moesten, want an de stede ne was gheen winnen.

Doe ghynghen die van Ghendt, ende loeden haere carinen twee daghen ende twee nachten lanc, ende zy versaemden wel x^c hooftbeesten, onder maghere ende vette, ende zy trocken thuusewaert, ende verbarrenden meneghe muelne onder weghe, ende ghynghen thuus metten goede, goede chiere maken.

Ende, als de busscop van Noordwyc ix weken lanc gheleghen hadde voor Ypere met Fransoys Ackerman, zo liet hy Ypere, ende hy voer in West-Vlaendren, te Vuerne, ter Nieupoort, te Berghen ende te Greveninghe ende in Burgbuerch.

Ende, als die van Ghendt ende de Inghelschen verscheeden waeren, ende de West-Vlamynghen hoor- Fol. 240, v°, col. 1.
den dat de conync van Vranckerycke zo sterckelicke nederquam, zo keerden vele West-Vlamynghen om sprinchen zyde, ende zy namen den standaert van Vlaendren in de handt, ende riepen: « Vlaendren de Leeu! » (1). Ende menich bleeffer achtere, met waghenen ende met peerden, die om vitailge ghezyn hadden ende up de vrienden gherooft hadden. Ende de busscop van Noordwyc bemande Berghen ende Burgbuerch, ende hy meende tInghelandwaert te treckene.

Ende die van Ghent reysden ooc weder uut,

---

(1) Tusschen de regels, door dezelfde hand geschreven, staat: Roy.

Digitized by Google

1383 want Hughevliet, Biervliet. Sluus, Saeftinghen ne lieten te Ghend waert gheene vitailge voeren, ende Oudenaerde, Denremonde deden vele spyts den Ghentenaers, zo dede tcasteel van Poucken ooc. Ende de heeren laghen binnen Ardenbuerch, in Onzer Vrauwe kerke, die zy steerc ghemaect hadden jeghens de vianden, ende die van der Sluus zeylden ondere Inghelandt om quaetdoen ende omme rooven.

Item, de grave Lodewyc versaemde groote menichte van Vlamynghen binnen der stede van Ryssele, ende hy trac weerdelic ontfanghen den edelen conync Karel van Vranckerycke, zynen neve, dewelke doe was Atrecht leden, metten hertoghe van Berry ende Col. 2.
dhertoghe van Bretaengnen, van Bourgoengne, van Bourbon ende menich edel prince, omme de Inghelschen te wederstane; ende zy trocken al te samen naer Cassele ; maer, als de Inghelschen dat vernamen, zy deisden naer den zeecant, naer Greveninghe ende naer Brugbuerch, ende zy verberrenden de Nieupoort.

Ende die van Ghent manden meneghe kerke ende casteelen jeghens den prince, ghelyc thuus ten Moere, thuus te Peerboome, thuus ter Woestine, thuus te Meere ende de kercke van Deynsen, thuus te Lovengheem, Waerscot, Scendelbeke, Vyane ende tcasteel van Ghavere; ende zy manden meneghen stercken pas.

Maer de moghenteyt vanden conync van Vranckerycke die was zo groot, dat hy de stede van Cassele varync ghewonnen hadde.

Ende de busscop van Noordwyc hilt hem binnen Grevenynghe, ende hy dede hem zeere verstercken ; ende de oude heer Hughe van Calverlay ende de jonghe heer Hughe, zyn zone, ende de heere van Perry, ende heer Hughe de Spencier ende dheer Jan van Beeumont, dese wilden de stede van Berghen houden jeghens de Vransche moghenthede.

Digitized by Google

1383 Ende de conync van Vranckerycke trac metten grave Lodewyc te Berghen waert met vij hertoghen ende xij graven, ende quamen voor de stede wel met lx^{m} mannen, onder rudders ende knechten. Ende Fol. 241, r°, col. 1. binnen was lettel vitailge, ende zy hadden alle de poorten toe doen maetsen, zonder de poorte te Duunkerke waert. Ende dInghelschen scoren eenen raedt, dat zy trocten naer Grevenynghe, ende lieten hem volghen die wilden. Dit vernamen de Fransoysen ende ooc de Vlamynghen ; zy beclommen de mueren ende wonnen de stede, ende zy sloughen al doodt, dat zy van vianden daerbinnen vonden, ende staker tvier inne.

Ende dInghelschen, die uut Berghen vloen, die trocken in Burgbuerch, ende meenden die stede te houdene, ende de conijnc van Vranckerycke trac voor Burgbuerch met alle zynder mueghenthede, ende slouch siege voor de stede.

Hoe Oudenaerde verraden was.

Binnen der tydt dat men voor Burgbuerch lach, doe ontboodt de grave Lodewyc by hem te commene de capiteyn van Oudenaerde, heer Ghyselbrecht van Leeuwergheem, die stappans by den prince trac, alzoot recht was. Doe ter tydt was binnen Ghent een gheselle, van Oudenaerde gheboren, ende hy hyet Boudin, dewelke zeyde tote den beleeders van Ghendt, dat hy de stede van Oudenaerde wel te crighene wiste, up dies dat men hem volghen wllde : daer Col. 2. wilde hy zyn lyf onder stellen, ende zelve vooren gaen duer de grachten van der stede. Item, Fransoys Ackerman gaf dit te kennene Symon Brame, deken van der poorterye, ende zy trocken jeghens avondt uut Ghendt met volke, ende deden leedren laden ende engienen; ende de gheselle die se daer ghebrocht hadde, hy

Digitized by Google

1383 ghync duer de gracht van der stede, ende clam over tordyts jeghens den Maechdendale, ende Fransoys Ackerman die volchdene wel met lx ghezellen, ende clommen in de stede, ende ghynghen ter Maerct, want tvolc lach noch te bedde. Ende Symon Braem met zynen volke quamen voor de poorte, dewelke een zyn cnape van binnen open dede ; maer de cnape was doodghesleghen van den auwette, dat boven up de poorte was; ende Symoen ende de zyne waeren met crachte achtere doen deynsen, ende daer bleef doodt Jan van den Voorde. Maer doe quam de mare, dat die van Ghendt machtich ter Maerct waeren, ende Fransoys Cruppenninc quam ter Maerct met sprinchen baniere ende blooter beenen, als maer uten bedde commende, ende die van Ghendt die sloughen doodt; ende vele vromicheden dede mynheere Floreyns van Huele int ghat van der Heinstrate, daer hy die van Ghendt wederstondt, maer hy bleef doodt in sprinchen dienst. Dit gheviel int jaer Ons Heeren Fol. 241, v° col. 1.
17 Sept. XIIJ^c^LXXXIIJ, den xvij^en^ dach van Septembre, ende es sinte Lambrechts dach, dat Fransoys Ackerman de stede van Oudenaerde scalkelic ghecreech.

In desen tyd dede de conync van Vranckerycke de stede van Brugbuerch bestoormen, maer zy weerden hem zo zeere van binnen, dat zyt niet ghewinnen en consten, nochtans scoten zyre tvier inne. Doe zant de conync binnen der stede, of zy hem upgheven wilden, behouden lyf ende goedt ende al dat zy draghen mochten, maer de Vlamynghen moesten zy overgheven. Doe zeyden dInghelschen, zy ne wilden gheene verraders zyn : de Vlamynghen moesten alzowel haer lyf behouden als zylieden, of het zoude hem allen tlyf costen. Doe nam ze de conync in gracien, maer zy moesten beloven dat zy den conync van Vranckerycke, noch den grave Lodewyc, nem-

Digitized by Google

1383 mermeer noosen en zouden, maer vertrecken naer
13 Sept. Inghelandt. Dit was upden xiij^en dach van Septembre, ende de stede was verbarrent.

Ende de conync van Vranckerycke zant te Grevenynghe an den bisschop van Noordwyc ende an heer Hughe van Calverlay, of zy de stede up wilden gheven, behouden lyf ende goedt, hy ghave hemlieden xiiij daghen bestandt omme hemlieden te beradene, ten ware dat hemlieden de conync Ridsaert of de hertoghe van Lancaestre ofset deden. Aldus
was dat bestandt ghesloten, maer de busscop noch Col. 2.
zyne lieden ne beseven gheenen troost uut Inghelandt binnen den termine voorseid; by denwelken zy de stede upghaven ende trocken te Calaeys waerdt ende van danen in Inghelandt. Dit was up den iiij^en
4 Oct. dach van Octobre int zelve jaer XIIJ^cLXXXIIJ.

Dus hadde de conync Karel van Vranckerycke verdreven dInghelschen uten lande van Vlaendren; ende de conync trac metten zynen buten Doornicke, om te besiene of zy voor Oudenaerde trecken wilden, ende zy vonden in haeren raedt dat zy thuusewaerd trecken wilden; ende de hertoghe van Bretaengnen dede besoucken an de stede van Ghendt, of men paeys maken mochte tusschen beeden, maer die van Ghendt ne wilder niet naer hooren noch niet consenteren, zonder den conync Ridsaert van Inghelandt. Aldus vertrac de conync van Vranckerycke, ende wech zynde, doe dede Fransoys Ackerman een reyse metter grooter busse van Ghendt, die tOudenaerde wedere ghewonnen was, ende hy trac voor thuus van Rase Mulaerdt, dewelke Ghend vele vitailge beweerde, ende daer scoten zygroote ghaten duere,endeRase ghaf hem up, behouden lyf ende goedt ende nemmermeer
hem jeghens Ghent te stellene. Ende Aernoudt f. Fol. 242, r°, col. 1.
Jans wort daer casteleyn ghemaect uter name van

Digitized by Google

1383 die van Ghendt, ende hy deit vermaken ende steercken; doe quam te Ghend waert wel vytailge.

De jonghe Fransoys Ackerman dede een reyse ute der stede van Oudenaerde tot voor Doornicke, daer zy de voorbailgen of verberrenden, ende ghecreghen eenen wimpel van der poorte, ende keerden wedere, ende verbarrenden Pont-le-Meere ende al dat ande Vransche zyde stondt.

Ende in dese reyse was de Meyer van Dickele mede, die meneghe quade bederve doende was, ende hy was doe uut Ghend verdreven omme een quaet feyt dat hy an eenen poortere dede, ende Fransoys Ackerman die haddene casteleyn ghemaect te Petegheem. Ende Fransoys voorseid trac themwaert tcasteel van Ghavere, daer hy tbeste goedt in dede dat hy in Oudenaerde ghewonnen hadde, ende hy ghaf der stede van Ghent Oudenaerde over, als hy alle de rycke poorters ende hedele mannen uut Oudenaerde ghesleghen ende verdreven hadde; ende Fransoys zeyde dat hem tlast van Oudenaerde te groot was, hy hadde ghenouch te doene an tcasteel van Ghavere te bewarene. Doe zonden die van Ghendt nieuwe capiteynen in Oudenaerde, dewelke ghynghen caljoote ende onghelt upstellen up alle manieren van Col. 2.
vitailgen, zeswaerf hooghere dant binnen des princen tydt ghezien was.

Binnen desen tydt leyden die van Curtrycke laghen by nachte int nederhof van Petegheem, om den Meyer van Dickele te verscalkene; dies waren daer vrauwen die zulc gheluut maecten dat de Meyer nederquam, end e ooc was hy blyde van den wive, zo datten die van Curtryck doodsloughen, ende een groot ghedeel van zynen ghesellen.

Hiernaer quam de capiteyn van Calaeys te Ghent om te besiene of zy metten kuenync van Inghelandt

Digitized by Google

1383 wilden tretiet houden jeghens den conync van Vranckerycke ende den grave van Vlaendren. Dies koren die van Ghent mannen ende eenen advocaet, die zy medezonden ten proffite van der stede; maer die van Brugghe verboden te reysene, up lyf ende up
18 Nov. goedt, ende al dat metten prinche was. Doe ver bodent die van Ghend ooc, toter octave van sinte Maertin; maer binnen den sauvecondwyte trocken die van Brugghe onder Doornicke omme vitailge. Dat vernamen die van Ghendt, ende zeydent haren beleeders, die stappans consenteirden te reysene, als zy omtrent xiiij nachten stille gheseten hadden. Doe liepen zy onder Curtrycke, ende liepen te Werveke toe, ende zacten ende pacten al dat zy ghecrighen consten, ende quamen wedere neffens Curtrycke. Ende Fol. 242, v°, col. 1.
de heeren trocken heymelic uut Cortrycke ende leyden laghen; ende als de reysers twee of drie milen leden waeren, zo en hilden zy gheen hooft, ende liepen verscheeden te Gend waerdt. Doe quamen de heeren van achtere, ende riepen: « Vlaendren de Leeu! « Slaet al doodt! ». Eeneghe stelden hem ter weere, andere zwommen over de Leye, ende vele verdranckere, ende groote menichte wasser doodt ghesleghen ende ghequetst; ende doe trocken de heeren binnen Curtrycke, ende daer waren de ghevanghene Ghentenaers onthooft.

1 Oct. Ende corts naer Bamesse int zelve jaer hilt men een tretiet te Calaeys tusschen beede den conynghen, als de conync Karel van Vranckericke ende de conync Ridsaert van Inghelandt, omme te makene een vredelic bestandt. Ende hierof hadden tlast de ooms van beede den conynghen voorseid, de hertoghe van Berry ende de hertoghe van Lancaestere, ende vele heeren uut Vranckerycke ende uut Inghelandt; ende de grave Lodewyc wasser by als ghenoot van der croone. Daer sprac men van allen

Digitized by Google

1384 voorleden zaken; maer de grave Lodewyc dochte
(n. s.) dat men de stede van Ghent te hooghe draghen
wilde, naer huerlieder mesdaet jeghens zyne moghenthede, ende hy vraechde of de stede van Ghendt zoene hebben zoude boven zynen wille ende zonder zyn toedoen. Doe sprac de hertoghe Jan van Lancaestre : « Wat dat Ghend wille, dat zal zyn, tzy Col. 2.
« pays of oorloghe, alzolanghe als de conync Ridsaert, mynen neve, daerinne zal verbonden staen. » Doe sprac de grave Lodewyc : « Zo es Ghent « boven my dan! » Doe sprac de hertoghe van Berry : « Neve van Vlaendren, hout uwen vrede; de stede « van Ghendt zal xiiij daghen huer beraet hebben; « ende weit, neve, dat ghy by dommen rade hu « zelven scade ende scande ghedaen hebt an hu volc « ende an hu landt. » Ende zovele sprac de hertoghe van Berry, dat de grave Lodewyc gram wort, zodat hy upzat met zynen lieden, ende hy reedt tSint-Omaers in; ende de heeren maecten een bestandt
15 Mei binnen Calays tot alf Meye toe.

Ende binnen desen tydt zo begheerde de grave Lodewyc an den hertoghe van Berry manscip ghedaen thebbene van den graefscepe van Buenen, want de grave Lodewyc was ooc grave van Artoys. Dit hadde onweerd de hertoghe van Berry, hoewel dat hy ghetrauwet hadde sgraven dochtere van Buenen, ende hy ne wilde den grave Lodewyc gheene omage doen, maer hy dedene dromen tusschen eender weech ende eender betsponde, zodat hy binnen den derden
29 Jan. daghe starf, int cloostere tSinte Bertins, up den xxix^en^ dach in Lauwe anno XIIJ^c^LXXXIIJ, ende hy was begraven te Rysele ter Traelge, ende hy was XXXVJ jaer grave van Vlaendren.

13 Feb. Ende up den xiij^en^ dach van Sporkele riep men Fol. 243, 1°, col. 1.
tbestandt uut overal, twelke men qualicke hilt, of

Digitized by Google

1384 niet, want tbestant hilt inne, zo wie in anders sloten
(n. s.) 15 Feb quamen, die zoude men over viande houden, ende, wie tbestandt brake, dat zoude men an den voorseiden persoon wreken, hetwelke becochten dusent mannen binnen Ghendt, onder ghesleghen ende onthooft.

Ende overmids dat Phelips le Hardy, hertoghe van Bourgoengnen, hadde te wive de eeneghe ghetraude dochtere van den grave Lodewyc van Malen voorseid, daeromme quam hem toe tgraefscap van Vlaendren, van Artoys, van Bourgoengne, van Nyveers ende Reteest, met anderen heerscepyen, die de grave Lodewyc beseten hadde binnen zynen levene.

Digitized by Google

TAFEL DER PERSONEN.

ACKERMAN (jonckher Fransoys), 19, 24 capiteyn, 28, 29, 48 rewaert, 49 boden, 50, 51, 53, 55, 58, 60, 61, 62, 63. Frans de jonghe, 63.
— (Heindric), rewaert van Berghen, 48.
BETTE (Symoen), voorschepen van der Keure, 30, 31.
BOELE (Jan), hooftman van Ghendt, 6, 10.
BOTERMAN (Willem), rewaert te Cassel, 41.
BOUDIN, ghesselle van Oudenaerde, 60.
BOURINC (chier Jan), 57.
BUEYTS F. (Fransoys), rewaert te Comene, 44.
BRAME (Symoen), deken der poorterij, 60, 61.
CARPENTIER (Heyne), Phelips clerc, 46, 47.
CLEMENT, paeus van Avenjon, 50, 54.
COKERMOES (Simoen), 36; zijn cnape, 36.
COLFAERT (Symoen), 4.
COLVYN (Matthys), beleeder, 18.
COOLMAN (Meeus), 33, 39, 41, 49.
CREVET (heere Thomaes), capiteyn der vlote, 54.
CRUPPENNINC (Fransoys), 61.
DE CLERC (Aernoudt), deken van de Witte Caproenen, 4, 12.
DE GHALOYS (mer Jan), 12.
DE GRUUTERE (Ghyselbrecht), 32.
DE HAZE, DE AZE, Mynheere, 12, 13, 16.
DE KOENE (Pieter), 's heeren cnape, 4.
DE MEYERE VAN DICKELE, ketsmareel van Aelst, 21-22, 50, hoofdman, 51, 55, beleeder, 63.
— zijn wijf, 21-22.
DE MUELNARE (Gillis), advocaet van Ghendt, 28, 29.
DE ROMMERE (Jan), 33.
DE RYCKE (Jacop), deken der poorters, 19, 20, 21, 28, 29.
DE SPENCIER (heer Hughe), 59.
DE VOS (mer Boudin), ridder, 10.
DE WYNTERE (Pieter), ruwaerdt en capiteyn van Brugghe, 37.
DIERICX (Jacob), beleeder van Ghendt, 51.
HELLEMAN (heer Willem), capiteyn der vlote, 54.
JANS F. (Aernoudt), beleeder van Ghendt, 51, 56, 57, 62, casteleyn van tHuus van Ghavere?
KOENS, 5, *lees* YOENS.
MAHU (Jan), 33.
MULAERDT (Rasin), rewaert, 15, 62.
OLIVIERS (Pieter), rewaerd te Belle, 44.
PERNEELE (Jan), bailing, 31.
PHARACHOEN (heer Willem), capiteyn der vlote, 54.
POELIN (Pieter), capiteyn ter Nueze, 57.
RIJM (Symoen), poorter, 15.
SCEPEN (Jan), bailing, 31.
SCOTELARE (Jacob), van Brugghe, 53.
SLEIPSTAF (Jan), 33.
TANT (Adriaen), capiteyn ter Nuese, 57.
URBAEN, paus van Rome, 50.
VAN AEFSKERKE (mer Fransoys), ridder, 10.
VAN AERSEELE (de heere), 42, 46, 52, 55, *zie* van Heerseele.
VAN ARTEVELDE (Jacob), 29, 62.
VAN ARTEVELDE (Phelips), Jacobs zone, 29, capiteyn van Ghendt, 30, zijn clerc Heindric 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 53.
VAN BAR, de hertoghe, 44.
VAN BEEUMONT (Jan), 59.
VAN BERGHE (mer Jan), 12.
VAN BERRY, de hertoghe, 40, 59, 64, 65.
VAN BEVEREN, de casteleyn, 39.
VAN BOURBON, de hertoghe, 44, 59.
VAN BOURGOEGNE (hertoghe Phelips le Hardy), 39, 40, 44, 57, 66.
VAN BRETAENGEN, de hertoghe, 40, 50, 62.
VAN BORSELE (mer Vrancke), 22.
VAN CALVERLAY (dheer Hughe), 54, 59, 62, zijn zone, 54, 59, capiteynen der vlote.
VAN CLARENS, de hertoghe, 40.

Digitized by Google

VAN COUTSY, de heere, 44.
VAN CYN, de heere, 21.
VAN DEN BOSSCHE, BUSSCHE (Pieter), 11, 13-14, capiteyn, 16, deken van den neeringhen, 17, 28, 29, 42, 44.
VAN DEN BOSSCHE (Gillis), Pieters broeder, capiteyn, casteleyn van Ghavere, 9, 42, 44, 46, 56.
VAN DEN BROUCKE (Pieter), deken van den neeringhen te Ghendt, ruwaerdt te Ypere, 43.
VAN DEN VOORDE (Jan), casteleyn van Ghavere, 51, 61.
VAN DEN VOORDE (joncker Raes), rudder, capiteyn, 19, 27, 53, 55.
VAN DER AMEYE, de heere, 21.
VAN DER BEERST (Jacob), beleeder, 11, 12, 18.
VAN DOORNICKE, de busscop, 52.
VAN EDYNGHEN, tkindt, 13, 21; zijn bastaertbroeder, 21, 22.
VAN GLOUTCESTRE, de hertoghe, 40.
VAN GOMMENGIJS, de heere, 21.
VAN HALEWIJNE (heer Daneel), 31.
VAN HALEWINE (mynheere Tristram), 14.
VAN HEERZEELE, EERSEELE (Rase), capiteyn, 12, 14, *zie* van Aerseele en van Lienkerke.
VAN HENEGAUWEN, de hertoghe Aelbrecht van Beyeren, 22, 23; zijne vrouw, 22, 23.
VAN HOUTRIMOELGE, de heere, 44.
VAN HUELE (mynheer Floreyns), 61.
VAN HUUSE (Wouter), 19.
VAN INGHELANDT (kueninc Ridsaert), 40, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 62, 63, 64.
— zijn wijf, keyzer Karels van Roomen, coninc van Bœmen, dochter, 40.
VAN JOORC (hertoghe Eemond), 40; zijn zoon, 40.
VAN KINXHOORNE (Edewaerdt), 40.
VAN LANCAESTRE, de hertoghe, sprinchen van Waels broeder, 40, 64, 65.
VAN LEEUWERGHEM (heer Ghyselbrecht), capiteyn van Oudenaerde, 60.
VAN LIEUKERKE (mer Rase), upperhooftman van Ghendt, deken der poorterye, 7, 15, 16, 17, 18, 19.
VAN LUDICKE, de busscop, 55.
VAN OUTRIVE, OUTTERYVE (Wouter), hoochbailliu van Ghendt, 4, 5.
VAN NOORDWIJC, de busscop, capiteyn der Inghelsche veste, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 62.
VAN PERRY, de heere, 59.
VAN POUCKE (mer Heylaerdt), capiteyn van Deynsen, 25, 26, 35.
VAN REYNGAERDTSVLIETE (mer Willem), 12.
VAN ROOMEN, de keyzer, 40.
VAN SCATHILLE (mer Mattheeus), rudder, 10.
VAN SCOTEN (Cristoffels), van Brugghe, 48.
VAN SIMPY, de heere, 44.
VAN VAERNEWIJC (Symoen), 28, 29.
VAN VLAENDEREN (Lodewyk van Male, de grave), 2, 3, 6, 9, 13, 14, 21, 22, 34, 35, 36, 39, 41, 48, 49, 50, 51, 54, 59, 60, 61, 64, 65, 66. — Zijne dochter, 66.
VAN VRANCKERYCKE (de kueninc Karel), 39, 42, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 57, 59, 60, 61, 62, 64, zijn broeder, 39.
VAN WAELS (de prinche Eduwaerdt), 40, Eduwaerdt van Kinxhooren zone.
— Zijn zoon Ridsaert, 40.
VAN WATERVLIET, de heere, 12, mer Dieric, 12.
VAN ZELEGHEM (Jan), capiteyn ter Nuese, 57.
WALRAVE (Lieven), deken van de weverye, 16, 17, 21.
WYNCKE (Pieter), de Westvalync, van Brugghe, 53.
YOENS (Jan), niet Koens, capiteyn van Ghent, 5.

Digitized by Google

TAFEL DER VOLKEREN.

de Borghenjoenen, 44.
de Bortoenen, 44, 49, 50.
de Brabanders, 36.
de Brugghelinghen (die van Brugghe), 8, 9, 10, 11, 13, 14, 18, 20, 22, 35 (?).
de Duudschen, 6.
de Fransoysen, 40, 42, 44, 46, 47, 50, 60.
de Gantoysen of Ghendtenaers, (die van Ghendt), 10, 36, 38, 56, 59, 64.
de Gheldersche, 36.
de Hollanders, 36.
de Inghelschen, 40, 45, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60.
de Ludekenaers, 36.
de Sarasine, 47.
de Vlaminghen, 47, 55, 60.
de West-Vlaminghen, 58.

Digitized by Google

TAFEL DER PLAATSEN.

Aelst, 5, 6, 7, 11, 15, 41.
Aerlebeke, 29.
Aertevelde, 15.
Ansebeke (tHuus, tCasteel te), 31, 32.
Antwoorpen, 41.
Ardenburgh, 9, 16, 25, 27, 38, 51, 59 (Onzer Vrauwenkerke).
Artoys, 17, 65, 66.
Arzeele, 20.
Aerseele, 45-46, 52, 55.
Asselbrouc, 35.
Atrecht, 59.
Beethune, 12 (die van).
Belle, 44.
Berghen, 48, 54, 58, 59, 60 (Duunkerke poort).
Beveren (tCasteel), 39.
Beverne (de Kerke), 43.
Beverhoutsvelt, 34, 35.
Biervliet, 38, 59.
Boudeloo (dAbdye, tCloostet), 19, 23, 51.
Bourgoengen, 39, 66.
Brabant, 15, 17, 24, 28, 33, 52.
Brugbuerch, Burgbuerch, 54, 58, 59, 60, 61.
Brugghe, 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 17, 19, 23, 25, 34, 37, 42, 64.
— de Braemberchpoorte, 37.
— de Buerse, 36.
— de Casselrye, 144.
— de Cruuspoorte, 38.
— de Ghendpoorte, 35, 38.
— de Graeuwerckersstrate, 37.
— de kerken en kerchoven, 37.
— de Maerct, 36, 48.
— tMinnewater, 36.
— de Nieuwe halle, 50.
— de Predicaers, 37.
— den Ouden Sac, 36.
— tOud kerchof, 37.
— sPrinchenhof, 37.
— de Sint Amandtsstrate, 36.
— de Sinte Katelinepoorte, 38.
— uppe tVelt, 37.
— de Vrindachmaerct, 7, 10.
— tVrye, 17, *zie* tVrye, tOost-Vrye en tWest-Vrye.
— tZandt, 10.
Brienen (Graefscep), 65.
Calaeys, 62, 63, 64.
Caprycke, 16.
Cassele, 9, 41, 59.
Comane, 42, 43, 44, 45.
Cortricke, Cortrycke, Curtrycke, 7, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 24, 38, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 51, 63, 64.
Dadeghem, 53.
Damme, 16, 38.
Deinse, Deinsen, Deynsen, Deynze, 3, 6, 15, 16, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 33, 49, 53.
— de Brouc, 27.
— de Brugsche poorte, 26.
— de Ghendsche poorte, 26.
— de kerke, 19, 59.
Dendre, 11.
Dendermonde, Dentemonde (tLandt van), 5, 6, 7, 8, 9, 11, 15, 16, 24, 32 (die Seven dorpen), 33, 38, 41, 42, 53, 56, 99.
Dixmude, 7, 10, 17, 46.
Doornicke, 62, 63, 64, de poorte en de voorbailgen.
Drienclusen *of* Drienhuusen, 57.
Duffele, 42, 44, 46.
Duunkerke, 55, 60.
Duutschland, 38.
Eecloo, Eekeloo, 5, 16, 19.
— (tClooster), 23.

Digitized by Google

Eenam, 12, 52.
Evergheem, 13.
Ghavere (tCasteel), 23, 42, 44, 50, 59, 63.
Gheeraerd(t)sberghe, Gheer(d)sberghe, Gheerou i(t)sberghe(n), 11, 13, 15, 16, 20, 23.
— de Maerct, 13.
Ghendt, Ghend, op alle blzz. 1-66 meermalen.
tGendsche, 3, 16.
— de Canmerstrate, 29.
— de Casselr(e)ye. 5, 14, 25, 33, 49.
— sGravensteen, 4, 8.
— sHelichs Kerst prochye, 26.
— dHoochpoorte, 20.
— de Hooghe torre, 21.
— de Jacopinen (thor van), 20.
— de Keyserpoorte, 22.
— de Maerct, 4, 6, 18, 19, 23, 28, 29, 30, 32, 37.
— de Mueren, 18, 21, 24.
— de Poorten, 18, 20.
— tRaedhuus, 21.
— den Rijm (tHuus), 20.
— tSaustelet, 33, 39.
— Sinte Baefs (prochye), 53.
— » Jacops » 13, 20, 33, 38.
— » Jans » 16, 17, 18, 26, 29.
— » Michiels » 13, 16, 25, 26.
— » Niclaus » 11, 16, 17, 20.
— » » » (de thor), 26.
— » Pieters » 26.
— Sinte Veerende plaetse, 21.
— de Vesten, 23.
— de Vrindachmaerct, 7.
— de Waelpoorte, 34.
— tZandt, 7, 8.
— de Zolre der Collacien, 26.
Grevenynghe, Greveninghe (tWestlandt), 17, 54, 58, 59, 60, 62.
Hansbeke, 16.
Hedelare, 12.
Henegauwe(n), 15, 17, 22.
Hollandt, 15, 17.
Hughevliet, 59.
Inghelandt (tLandt van), 40, 61, 62, 64.
Langherbrugghe, 11, 13.
Leye (de), 1, 2, 3, 25, 44, 53, 64.
Loven(de)gheem (tHuus te), 59.
Ludeke, 33.
Luevene, 33, 52.
Maerdyke, 54.
Maerleke, 52.
Maldegheem, 19.
Male, Malen, 2, 3, 19.
Meere, 11 (tHuus te), 59.
Moere (tHuus te), 50, 59.
Nevele (tPas), 17, 18 (de Kercke), (dat Doorp), (de Thorre).
Nieupoort, 58, 59.
Nonnenbossche (voor Ghent), 21.
Nuese (de Dijc ter), 33, 57.
Nijveers, 66.
Oostbuerch, 27, 51.
Oost-Vrye, 27, 38.
Oudenaerde, 6, 7, 12, 16, 24, 33, 38, 39, 43, 46, 48, 49, 51, 53, 59, 60, 62, 63.
— de Berch voor, 45.
— de Heinstrate (tghat van), 61.
— den Maechdendale, 61.
— de Maerct, 41, 61.
Oudenbuerch, 16, 55.
Ossenisse, 39.
Peerboome (tHuus ten), 59.
Peteghem, 25.
— (tNederhof te), 63.
Pont-le-Meere, 63.
Poperinghe, Poperynghe, 9.
Poucke, Poucken, 16 (tCasteel), 24, 72, 59 (tSlot), 39.
Quaet-Aetrecht, 6.
Repelmonde, 39, 41.
— (tCasteel), 15.
Retheest, 66.
Rysele, Risele, 12, 32, 36, 42, 50, 65.
Roeselare, Roesselare, 36, 45, 46.
Ronsse, 52.
Rosebeke (tBerghelkin, de Goudbergh), 30, 45, 46, 47.
Ruuslede, 23.
Saeftinghe, Saeftinghe(n), 39, 41, 59.
Scelde (de), 6, 12, 23, 52.
Scendelbeke, 59.
Simpy, 44.
Sint Bertins (tCloester te), 65.
Sinte Cruus (de Kerk, prochye, thor), 53.
Sint Joris ten Distelen, 3.
Sinte Michiels, 7, 36.
Sint Omaers, 65.
Sleedynghen (tPas), 33.
Sluus, 16, 25, 38, 39, 49, 59.
Swaelmen, Zwalmen, 12.
Thielt, 6, 19, 23.
Ursele, 8, 16.
Vier-Ambochten (tLandt van), 10, 11, 12, 15, 23, 24, 27, 33, 41, 51, 56.
Vlaendren (tLandt van), 1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 18, 23, 24, 38, 39, 40, 42, 50, 53, 57, 58, 61, 66.
Vorselare, 18.
Vranckerycke, 17, 46, 64.

Digitized by Google

tVrye, 8, 9, 10, 11 (die van den Vryen), 13, 14, 16 (tOost-Vrye), 19, 20, 22, 25, 42, 44, 45, 47 (tOost-Vrye), 51.
Vuerne, 17, 58.
Vyane (tHuus), 16, 59.
Waerscot, 59.
Waes (tLandt van), 10, 11, 12, 15.
Werveke, 42, 43, 44, 45, 64.
tWestlandt (die van), 22.
tWestlandt, West-Vlaendren, 45, 48, 55, 58.
tWest-Vrye, 54.
Woestine (tHuus, tSlot ten), 16, 31, 38, 59.
Wondelgheem, 5, 11 (tHuus) 16.
Ypere, 22, 25, 38, 41, 42, 44, 45, 55, 57, 58.
— ten Bryele, 56.
— de Leybrugghe, 43.
— Sint Jans kerke, 56.
Zaxhavene, 57.
Zeelandt, 15, 17.
Zeven Eecken, 56.
— (tPas), 33.
Zottegheem (tHuus), 16.

Digitized by Google

Ve REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VOOR NIEUWERE TAAL- EN LETTERKUNDE.

1. J. MICHEELS : **Prudens van Duyse** (1893). 4,00
2. J. BROECKAERT : **Rederijkersgedichten der XVI[e] eeuw** (1893). . . 1,25
3. TH. COOPMAN : **Vak- en Kunstwoorden.** (N[r] 1. Steenbakkerij), (1895) . . 1,25
4. CUVELIER en HUYSMANS : **Plaatsnaamkunde. Gemeente Bilsen** (1897) . 3,00
5. H. MEERT : **Onkruid onder de Tarwe.** Proeve van Taalzuivering, (1[e] afl.) . . 1,00
6. Dr. A.-N.-H. BILTRIS en Dr. A.-J.-J. VANDEVELDE : **Inleiding tot de studie der Analytische Scheikunde** (1899) 1,50
7. FR. DE POTTER en FL. VAN DUYSE : **De Rederijkkamers in Nederland,** door PR. VAN DUYSE, (1902) 6,00
8. Dr. VANDEVELDE : **Repertorium van de geschriften over de voedingsmiddelen in 1900 verschenen. Idem, 1901,** elk 1,75
9. Dr. A. TEIRLINCK : **De behandeling der niet beklemde liesbreuken** (1902) 1,00
10. **Lijst der in Zuid-Nederland meest gebruikelijke voornamen** (1902) . 0,50
11. D. CLAES : **Lijst van bij Kiliaan geboekte en in Zuid-Nederland voortlevende woorden, die in de hedendaagsche woordenboeken niet opgenomen of onvolledig verklaard zijn** (1902) 1,00
12. D. CLAES : **Bijv. aan de Bijdrage tot een Hagelaandsch Idioticon** (1904) . 3,25
13. GUSTAAF SEGERS : **Onze Taal in het Onderwijs** (1904) 3,50
14. P.-J. DU TOIT : **Afrikaansche Studies** (1905) 1,50
15. GUSTAAF SEGERS : **Onze Taal in het Middelbaar Onderwijs** (1907) . . 1,25
16. Dr. ULRIX : **De Germaansche elementen in de Romaansche talen** (1907). 7,50
17. H. DE VOCHT : **De Invloed van Erasmus op de Engelsche tooneelliteratuur** (1[e] deel), (1908). 4,00

VIe REEKS. — BEKROONDE WERKEN.

1. L. PETIT : **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde** (1888). .
2. P.-H. VAN MOERKERKEN : **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch** (1888) 1,50
3. H. MEERT : **Het voornaamwoord DU** (1890) 1,50
4. F. LEVITICUS : **De klank- en vormleer van het Middeln. dialect der St.-Servatius legende van H. van Veldeken** (1892) 2,50
5. Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN : **De Belgische Taalwetten,** (1[e] deel) (1892), (2[e] deel ter pers) 3,00
6. O. VAN HAUWAERT : **Historisch en Critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel in de XVIIe eeuw** (1893) 1,50
7. Prof. ERNEST SOENS : **De rol van het « booze beginsel » in het middeleeuwsch drama** (1893) 2,00
8. Prof. J. VAN DE VEN : **Gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand** (1893) 3,00
9. EDW. POFFÉ : **Antwerpen in de XVIIIe eeuw** (1895) 3,00
10. J. BROECKAERT : **Bastaardwoordenboek** (1895) 5,00
11. J. VUYLSTEKE : **Vak- en Kunstwoorden** (N[r] 2. Ambacht van den smid), (1895) . 2,25
12. E. DE NEEF : **Klank- en Vormleer van het gedicht van den VII Vroeden van binnen Rome** (1896) 1,25
13. ALFONS VAN HOECKE en JOZEF SLEYPEN : **Vak- en Kunstwoorden** (N[r] 4. Ambacht van den Metselaar), (1896) 5,00
14. Dr. P. TACK : **Proeve van Oudnederfrankische Grammatica** (1897) . 1,50
15. J. en V. VAN KEIRSBILCK : **Vak- en Kunstwoorden** (N[r] 3. Ambacht van den Timmerman), (1898) 5,00
16. H. TEMMERMAN : **De Moedertaal, eenig doel- en redematig voertuig der gedachte in Opvoeding en Onderwijs** (1898) 1,25
17. A. en TH. VAN HEUVERSWYN : **Eene vreemde spraak als voertaal van 't onderwijs** (1899) 2,00
18. J. en V. VAN KEIRSBILCK : **Vak- en Kunstwoorden** (N[r] 5. Ambacht van den Metselaar), (1899) 4,00
19. W. DE VREESE : **De Gallicismen in het Zuidnederlandsch.** Proeve van taalzuivering, (1899) 6.00
20. P.-J. CORNELISSEN en J.-B. VERVLIET : **Idioticon van het Antwerpsch dialect,** 6 afleveringen, elk 2,50
Id., Id., **Aanhangsel** 8,00

Digitized by Google

21. J JACOBS: **De verouderde woorden bij Kiliaan** (1899) 3,00
22. F. VANDEN BERGH: **De Fransche Overheersching in België** (1900) . 4,00
23 Dr. DE VREESE: **De Handschriften van Jan van Ruusbroec's werken** (1900), 1ste stuk 4,00. — 2de stuk, eerste afl, (1902) (verdere ter pers). . . . 2,50
24. CORTEBEECK: **De Fransche Overheersching in België** (1792-1815), (1900) . 2,00
25 J JACOBS: **Vormleer van het Oudfriesch werkwoord** (1900). . . 3,00
26 H. MEERT: **Vormleer van de taal van Jan van Ruusbroec** (1901) . . 1,50
27. A. VAN HOECKE: **Vak- en Kunstwoorden** (Nr 6. Ambacht van den loodgieter en zinkbewerker, 2 deelen), (1901) 10,00
28. E. SOENS en J. JACOBS: **Handboek voor Germaansche Godenleer** (1902) 2,25
29. A. DE COCK en IS. TEIRLINCK: **Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland**, met zangwijzen, 8 deelen, elk 4 00
30. FRANS BLY: **Onze Zeil-vischsloepen** (1902) 2,00
31. M. BRANTS: **Germaansche Heldenleer** (1902). 3,00
32. V. FRIS: **De slag bij Kortrijk** (1902). 4,00
33. ST.-L. PRENAU: **Verhandeling over het nut van de zuivere uitspraak der Nederlandsche taal** (1903) 2,50
34. J. GEURTS: **Geschiedenis van het rijm in de Nederlandsche poëzie van de oudste tijden tot heden**, 2 deelen, elk 4,00
35. REMI GHESQUIÈRE: **Kinderspelen uit Vlaamsch-België**, met zangwijze, 2,50; 2de deel, zonder zang, (1905) 4,50
36. M. BRANTS: **De hervorming van het middelbaar onderwijs in België, Frankrijk, Duitschland en andere landen. — De rol der moedertaal** (1906). 3,00
37. IS. TEIRLINCK: **Zuid-Oostvlaandersch Idioticon**, 1ste deel, 1ste aflevering, (2de aflevering ter pers) 6,00
38. Mr. J L.M. EGGEN: **De Invloed door Zuid-Nederland op Noord-Nederland uitgeoefend**, op het einde der XVIe en het begin der XVIIe eeuw, (1908) . 3,50

VIIe REEKS. — VAN DE VEN-HEREMANS STICHTING.

1. Mr. L. DOSFEL: **Korn van ons Burgerlijk Wetboek** (1905) 4,00
2. Dr. A. TEIRLINCK: **Behandeling der dij- en navelbreuken en van enkele zeldzame breuken** (1906) 1,25
3. Dr. A.-J.-J. VANDEVELDE: **Over Melk en Melkvervalsching** Eene studie tot voorlichting van burger en ambtenaar (1907) 1,50
4. Mr. K. VAN ACKER ZOON: **Overzicht der Staatsinstellingen van België** (1906) 2,00

TER PERS OF IN VOORBEREIDING:

J. BOLS: **Brieven aan J.-Fr. Willems.**

TH. COOPMAN en EDW. GAILLIARD: **De Plaatsnamen.**

J. JACOBS: **Vergelijkende Klank- en Vormleer van het Middelvlaamsch dialect.**

Dr. W. DE VREESE: **Gherd de Groot.**

A. DE COCK en IS TEIRLINCK: **Sagenboek van Vlaamsch-Brabant.**

Dr. LEVITICUS: **Diamantvak.**

Dr. LEO GOEMANS: **Idioticon van het Leuvensch dialect.**

Dr. A. FIERENS: **Geschiedkundige oorsprong van den aflaat van Portiuncula.**

ARTHUR VANDE VELDE: **De ambachten der Timmerlieden en der Schrijnwerkers te Brugge, van de XIVe tot de XIXe eeuw, hunne wetten, gebruiken en gewrochten.**

Dr. W. DE VREESE: **Vocabulario para aprender Franches, Espagnol y Flaminco** (a° 1520), opnieuw uitgegeven en toegelicht.

Id. **Noël van Berlaimont's Vocabulare** (a° 1836).

Id. **Nederlandsche werkwoorden door samenstellende afleiding gevormd.**

Id. **Die eerste Bliscap van Maria**, opnieuw uitgegeven en toegelicht.

J. BOLS en FL. VAN DUYSE: **Geestelijke Liedekens**, aangelegt binnen Doccum CIↃIↃCCLVII.

EDW. GAILLIARD en K. DE FLOU: **Spieghel van 's menschen behoudenisse van van Maerlant.**

Dr. A.-J.-J. VANDEVELDE: **Het water in het dagelijksch leven.**

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google